

Mare

‘Supergeleiding is
net een stripfiguur’

Pagina 7

Historici eren helden uit
hun jeugd. ‘Wat is ‘n stel
strippers zonder pimp?’

Pagina 3

Alles draaide altijd om
Boudewijn Büch, en het
was altijd alles of niets

Pagina 9

Nooit meer gas op die
lollie. FeestDJRuud stopt
met confetti schieten

Pagina 11

Minder boten, meer doden

Gevolg van Europees beleid: de route en de boten worden steeds gevaarlijker

Het Europese vluchtelingenbeleid rond de Middellandse Zee ‘is verschrikkelijk hypocriet’, vindt onderzoeker Eugenio Cusumano. Door de ‘zogenaamd humanitaire’ missie van de gezamenlijke marines sterven juist meer vluchtelingen.

DOOR BART BRAUN ‘In augustus voer ik mee op een reddingsboot van de Duitse organisatie Sea-Watch’, zegt Eugenio Cusumano, docent bij Internationale Betrekkingen. Hij doet onderzoek naar particuliere reddingsorganisaties, en hun rol op het internationale toneel.

‘Op onze eerste dag in de *Dead Zone* – het gebied in de Middellandse Zee waar de meeste migranten sterven – kwamen we een houten bootje tegen met Syrische families. Er waren kinderen bij, en bejaarden. Het was een prachtige erva-

ring: de kinderen waren dankbaar, de ouders omhelsden ons. Het was extra roerend omdat diezelfde dag zes mensen uit een andere boot waren verdronken.

‘Een paar dagen later werd een vergelijkbare boot van Artsen Zonder Grenzen aangevallen door een speedboot, waarvan de bemanning met machinegeweren op het schip schoot. Waarschijnlijk ging het om een poging tot gijzeling.

‘Het AZG-team trok zich terug in een speciale *panic room*. Onze boot had niet zo’n ruimte; als het ons was overkomen was ik nu dood, of zat ik gevangen in Libië. We hebben toen met onze bemanning overlegd: alle mensen van Sea-Watch wilden blijven, ondanks de risico’s. Het hoofdkwartier dwong ze echter om terug te gaan naar de haven.’

De afgelopen jaren staken gemiddeld zo’n driehonderdduizend migranten de Middellandse Zee over; het miljoental van vorig jaar was een

uitschieter. Syriërs zijn inmiddels in de minderheid: de meeste boten bevatten Afrikanen uit Nigeria, Eritrea en andere landen.

Mede door Ruttus Turkijeddeal en het feit dat er domweg niet zoveel mensen meer over zijn in Syrië die nog vluchten, zal het aantal dit jaar ongeveer op 320.000 uitkomen, schatten vluchtelingenorganisaties.

Vliegtuigen nemen je niet mee als je geen visum hebt, en de Spaanse enclaves in Afrika zijn forten die met harde hand zijn afgesloten van migranten.

Wie naar Europa wil, moet dus zijn leven toevertrouwen aan mensensmokkelaars en hun overvolle bootjes. Niet iedereen haalt de overkant: vorig jaar verdronken 3771 mensen, de teller staat voor 2016 al op 4500.

Er zijn dus minder vluchtelingen, maar meer doden. Dat heeft twee redenen, legt Cusumano uit.

‘Nu Turkije het doorreizen moei-

lijker maakt, moeten meer vluchtelingen over de centrale Middellandse Zee reizen. Ze vertrekken dan meestal vanuit Libië, net als de Syriërs die ik met Sea-Watch vond. Maar daar is de zee veel gevaarlijker dan tussen Turkije en Griekenland. Het is al gauw 36 uur varen, over heel onvoorspelbaar water.’

Ook de tweede reden is het gevolg van Europees beleid, en het heet Operatie Sophia. Het is een gezamenlijke operatie van de Europese marines, en het heeft als doel om mensensmokkelaars dwars te zetten.

Als bijvoorbeeld Artsen Zonder Grenzen een bootje met migranten aantreft, halen ze iedereen van boord. Vervolgens komt er een militair schip – er is zelfs een vliegdek-schip betrokken bij Sophia – om het bootje te vernietigen. Cusumano: ‘Meestal overgieten ze het met benzine, en steken ze het in brand.’

Het gevolg is dat Libische mensensmokkelaars steeds gammeler

flutbootjes de zee opsturen. Die zinken vaker, en er is niet altijd een reddingsschip in de buurt.

‘Wat hier verschrikkelijk hypocriet is, is dat Sophia zogenaamd is opgezet vanuit humanitaire waarden’, verzucht de onderzoeker.

‘Het doel is natuurlijk om migratie te beperken, en daar hebben politici ook een mandaat voor. Maar het resultaat is dat er meer mensen sterven.’

Sea-Watch en Artsen Zonder Grenzen zijn niet de enigen die op de Middellandse Zee varen. In het vakblad *Marine Policy* zet Cusumano alle particuliere reddingsorganisaties op een rijtje.

Zes verschillende organisaties hebben negen schepen in actie, waarvan een gedeelte is uitgerust met kleinere reddingsboten, drones of jetski’s. Gezamenlijk beweren ze zo’n 25.000 mensen gered te hebben.

> Verder lezen op pagina 6

Foto's Marina Militare

LITERAIR TALENT OPGELET!

**Win € 250 met de Mare-Kooyker
Kerstverhalenwedstrijd**

Ook dit jaar weer: de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd! Win **€250, €75 of €50** aan boekenbonnen die boekhandel Kooyker royaal beschikbaar stelt. Oproep van auteurs en juryleden Christiaan Weijs en Arjen van Veelen (vrij naar Allen Ginsberg): ‘*Nobody wants to hear about your feelings, darling. Tell me what you see!*’ Mail je verhaal (max. 1500 wrd) **voor 9 december** naar: redactie@mare.leidenuniv.nl Deelname alleen voor Leidse studenten.

Mare

Boekhandel
Kooyker

Bandirah Pagina 12

Geen commentaar

Lieve crepeerstudent,

Je hebt het deze week weer eens zwaar te verduren gehad. De *Keuzegids* publiceerde het Crepeerlijstje, met studies die het minste geld opleveren. Eigenlijk hoefde je al niet eens te kijken, want je wist al dat je studie ertussen stond. Op nummer één stonden alle kunst- en cultuurstudies. Gevolgd door culturele antropologie. Vijftien procent van de antropologen zal het moeten doen met een maandsalaris van minder dan 900 euro, waarschuwt de het lijstje ons.

De media gingen los. ‘Tandarts casht, kunst-historicus crepeert’, kopte *de Volkskrant*. ‘Opgeleid tot hongerloon’ stond in de *Telegraaf*. Misschien moest je deze week wel voor de zoveelste keer je ouders of andere goedbedoelende familieleden geruststellen: je komt echt wel aan een baan, en je vind je studie gewoon heel leuk.

Gezien het feit dat de bèta- en geneeskundefaculteiten deze week niet ineens overspoeld werden door studenten, die na het zien van het lijstje halsoverkop hun opleidingen Amerikanistiek (regioculturen: nummer vijf) en internationaal recht (op drie) ontvluchtten voor beter betaalde papertjes, kunnen we voorzichtig concluderen dat de *Keuzegids* jullie niets nieuws heeft verteld.

Als achttienjarige scholier had je echt wel door dat een tandarts veel meer verdient dan een kunsthistoricus. En anders ben je er tijdens de studie snel genoeg achter gekomen.

Met alle respect voor huidige en toekomstige tandartsen: wie wil dat nou echt worden? Op het moment dat je blij afgestudeerd de arbeidsmarkt betreedt, zit je fulltime over een stoel gebogen in iemands kiezen te kijken, getroost door het geluid van een volklaterende bankrekening.

En: eenmaal een tandarts, altijd een tandarts. Grote kans dat je nooit meer iets anders zal worden.

Nooit. Meer. Ik zal niet ontkennen dat het moeilijk is met een crepeerstudie aan de bak te komen. In economisch moeilijke tijden investeren overheid en bedrijfsleven meer in technologie, en halen ze geld uit de cultuur- en wetenschapspot.

Ik snap ook dat, zeker met het nieuwe leenstelsel en de retoriek dat een studie een ‘investering in jezelf’ is, je graag op papier ziet hoe lang het duurt voordat die investering zich heeft terugverdiend.

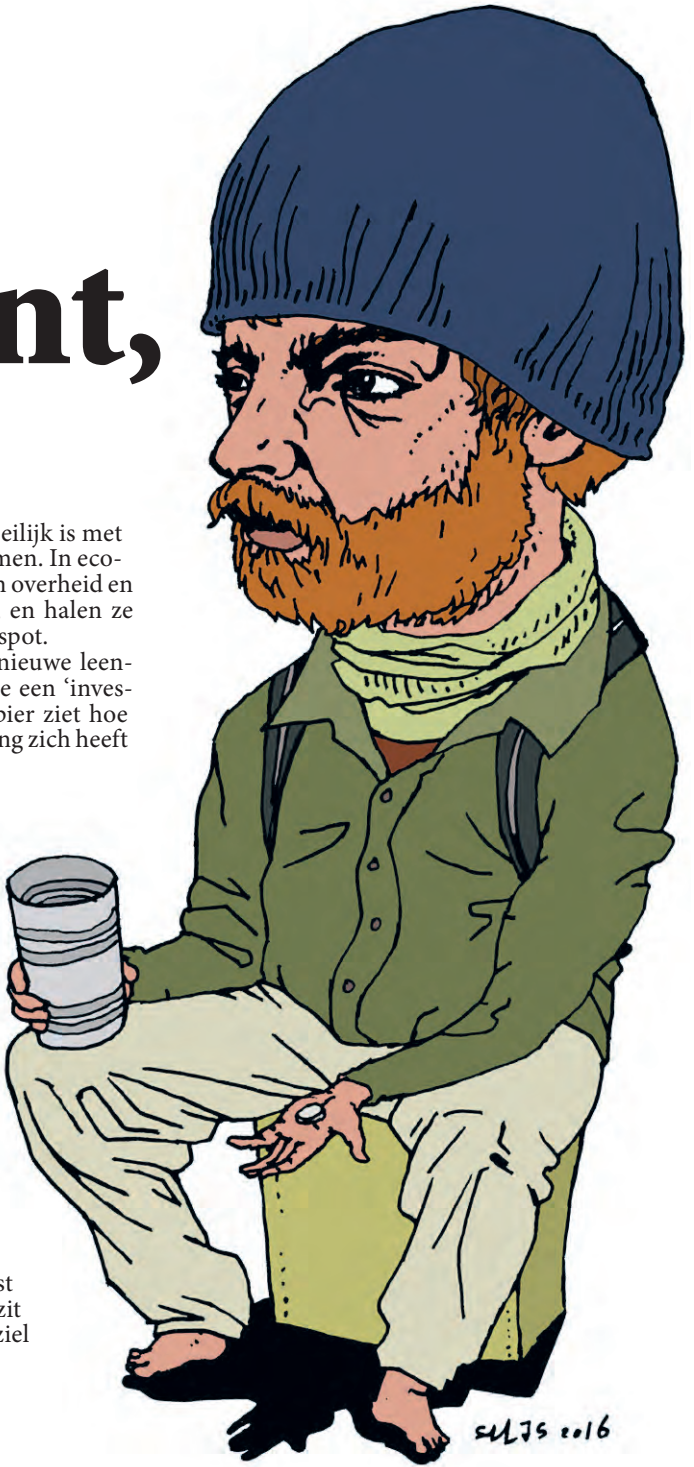
Maar zo werkt het niet. Voor de meeste universitair opgeleiden staat geen baan te wachten op het moment dat ze uit het Zweetkamertje stappen.

Een crepeerstudie kies je niet voor het geld. Je kiest het omdat je hart sneller gaat kloppen van prachtige boeken, omdat je bruist van de energie en gelooft dat je de wereld kan redden. Of uit fascinatie voor alle levende wezens (biologie, nummer tien) en wat zich onder en op de aardkorst afspeelt (aardwetenschappen, vier). Omdat je een vreemde taal vloeiend wil leren spreken.

Je bent al lang zo koppig geweest de *Keuzegids* te negeren. Dus er zit niks anders op dan je met hart en ziel in de studie te storten.

Prove them wrong.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

Colofon

Redactie-adres Reuvensplaat 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marleen van Wesel h.g.van.wesel@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Fernke Blommaert • Mattijn de Groot • Holger Gzella •
Marit de Roij • Benjamin Sprecher
Fotografie Taco van der Eb • Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot • Bandirah • Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving Marcel van den Berg
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. J.C. de Jong (voorzitter) • Prof. dr. F. Israel (vice-voorzitter) • Birgül Ağıksöz • Joline Cramer •
drs. Bart Funnekötter • drs. Malou van Hintum •
mr. Folkert Jensma • Merian Kuipers • Josephine Say •
Prof. dr. Nico Schrijver • Marieke Vinkenog •
Dr. Hans Vollaard • Christian van der Woude
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl. Studenten betalen €25.
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen
Alleen schriftelijk met postwikkkel.
Klachten en opmerkingen over de toezending van *Mare* 071-5277272.
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Column

Ruzies

Ruzies gebeuren gewoon, ook op de universiteit, waar het er minder rationeel aan toegaat dan buitenstaanders denken. Het is onmogelijk om ze te voorkomen. Juist de collega die me onlangs de tip gaf om daar eens over te schrijven, is een bijzonder beminnelijk mens – als zelfs hij dat zegt, klopt het zeker wel. De confrontatie met de wil en vrijheid van een andere persoon behoort immers tot de grootste uitdagingen van het dagelijks leven. Daarin liggen tegelijk frustratie, een kans om zelf te groeien en adrenaline die iets los kan maken.

Vooral gevoelige onderwerpen moet men analytisch aanpakken. Het is een gegeven dat de dwarsligger, die zich niet aanpast, het inherente tegenwicht vormt van iedere orde. Er zal altijd iemand zijn die de legitimatie van het heersende systeem in twijfel trekt en wellicht exact daardoor bijdraagt aan zijn verbetering. Als dat op de universiteit niet mag, waar dan?

De vuurproef van de liberaliteit van elke organisatievorm blijft of het lukt om dergelijke tegenkrachten, mits die niet volkomen destructief blijven, vruchtbaar te integreren; dan zorgt de dwarsligger voor de nodige beweging. Berispingen en andere intimidaties zijn een zwaktebod van kleine geesten die een open debat niet aankunnen. Op persoonlijk vlak betekent dit: het bloedeloze toneelspel van conflictvermijding tussen al die egootjes (schrijver dezes inbegrepen) moet soms onderbroken worden door hoog-oplopende emoties om de verhouding te ‘resetten’, anders houdt men het met jarenlang dezelfde eigenwijze professionals niet vol.

Een recente studie over dwarsliggers in de politieke filosofie (D. Thomä, *Puer robustus. Eine Philosophie des Störenfrieds*) onderscheidt naast de fundamentalist drie archetypes: de ‘egocentrische’ variant (waar de monomanie van de eigen wil centraal staat), de ‘excentrieke’ (een ongeleid projectiel zonder specifiek doel) en de ‘nomocentrische’ (die stelselmatig vanuit zijn reeds geïnternaliseerde regels opereert). Ik verveel me weliswaar niet maar draag dit onderwerp een warm hart toe en kon geen weerstand bieden aan de verleiding om het boek te lezen.

De oorzaak van ruzies in academische organisaties inclusief zelfverklaarde bolwerken van vrijheid gaat niettemin dieper dan deze typologie. Het zit hem niet louter in het feit dat sommigen kennelijk een roeping hebben tot verzet en niet tot rust (en daaruit vervolgens creatieve energie halen), of simpelweg graag lekker scherp aan de wind zeilen (ook zonder een geboren en getogen Hollander te zijn). Het punt is dat elke deugd reeds de kern van de met haar corresponderende laster bevat, en elke laster de kern van de deugd die hem verlost. Op de universiteit uit zich dat hoofdzakelijk in de sterke identificatie van personen met het vak dat ze beoefenen of de wetenschappelijke cultuur die ze koesteren. Sommigen verdedigen die te vuur en zwaard. Gelukkig maar!

Het ergste is namelijk de onverschilligheid. Niemand heeft dat raker verwoord dan de auteur van de boetebrief aan Laodicea uit de Openbaring van Johannes. Letterlijk vertaald staat daar: ‘Waart gij maar koud of heet. Echter, omdat gij lauw zijt en noch heet noch koud, ga ik u uit-spuwen uit mijn mond’ (3:15b-16). De kou is dus tenminste waar en oprecht. Als men dit accepteert, wordt het veel gemakkelijker om ontspannen tegen allerlei ruzies aan te kijken die zich toch voor blijven doen (en weer overwaaien) en ook mensen die men mogelijk irritant vindt, maar die wel voor iets nobels staan, in hun waarde te laten.

Dat loont de moeite. Precies vijf jaar geleden kwam ik een nogal opvliegend iemand tegen die onder meer mijn neiging naar zwart-wit en inwendige afkeer tegen grijs – behalve de ‘net-niet manager’ tint bij mooie pakken – deelde. Men kon knallende ruzie met haar hebben, eerder dan quatre-mains pianospelen, wat we oorspronkelijk van plan waren. *Notre amitié est invariable*, hoopte ik toen met Schubert, toch werd het een *Winterreise*. We hebben elkaar door omstandigheden al jaren niet meer gesproken, maar het was (en ongetwijfeld is) een van de leukste en grappigste mensen die ik ooit heb ontmoet.

HOLGER GZELLA, is hoogleraar Hebreeuwse en Aramese taal- en letterkunde

Mensen

Gezandstraald, maar wel gewonnen

Scheikundepromovendus wordt kampioen tegenwindfietsen

Scheikundepromovendus Teun Sweere won zondag het Nederlands Kampioenschap Tegenwindfietsen in Zeeland. Sweere, viervoudig Nederlands kampioen wintertriathlon, legde de 8,5 kilometer over de Oosterscheldekering af in 22.30 minuten, bij windkracht 9, met uitschieters naar 11.

Hoe was de concurrentie?

‘Ik had van tevoren gedacht dat een top 10-positie mogelijk zou zijn, maar of dat op 1 of op 10 zou zijn... Johnny Hoogerland (die deze herfst stopte als profwielrenner en zondag vijfde werd, *red.*) vormde natuurlijk wel concurrentie. Van hem verwacht je wel wat, maar ook hij fietst normaal niet in zo’n setting.

‘Direct na de start was het zwaarste stuk. Daar werd je gezandstraald. Gelukkig gingen we daarna een eind het water op. Achter de brugpijlers viel de wind wel mee. Voor het laatste stuk met brugpijlers moest je nog een klein stukje bergop, dat was ook zwaar.

‘Het was de eerste keer dat ik meedeed. Twee jaar geleden won Wouter Mesker. Dat is een concurrent van mij op de schaatsbaan. Eigenlijk wilde ik met hem de strijd aangaan, maar vorig jaar was ik te laat met inschrijven en dit jaar durfde hij het niet aan.’

Ben je eigenlijk een schaatser?

‘Ik schaats veel, maar ik zit ook bij de

Leidse studentenhardloopvereniging Currimus. In de zomer blijf ik in conditie met hardlopen en wielrennen. In de winter is dat mooi te combineren met schaatsen bij de wintertriathlon. Dat is een beetje een B- of eigenlijk een C-sport. Sven Kramer zie je daar niet aan de start verschijnen. De wintertriathlon is te risicovol, met het oog op zijn schaatswedstrijden. Daardoor krijgt de subtop mooi de kans om te presteren.’

Zondag fietste je in je schaatspak. Hoe kwam je daarbij?

‘Ik had Wouter nog gebeld voor tips. Schoenen met veel profiel, adviseerde hij, en dus een schaatspak, vanwege de windweerstand. Daar heb ik naar geluisterd.’

Met resultaat.

‘Het ging wel lekker. Ik ging continu mensen voorbij. Sommigen stonden met hun wielen overdwers op de weg. Ik had wel door dat het goed ging, maar onderweg had ik geen idee van de tijd.’

Tot slot, waar gaat je promotieonderzoek eigenlijk over?

‘Over de mengbaarheid van vloeistoffen. We proberen een wiskundig model te maken, dat voorspelt of twee of meerdere vloeistoffen wel of niet mengen. Ons model zou dus moeten voorspellen dat olie en water niet mengen, en olie en alcohol wel. Ik ben nu bezig met de samenvatting. In februari hoop ik te promoveren.’

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Foto Evert van Moort/Hollandse Hoogte

071 - 527 ...

Aardappel

Professor Rebecca Earle (Universiteit van Warwick) is gefascineerd door de normaliteit van aardappelen. Daarom onderzoekt ze de 500-jarige reis van de knol door Europa. Ze spreekt er maandag over in Leiden.

Wanneer kwam de aardappel voor het eerst naar Europa?

‘Voor de zestiende eeuw waren er geen aardappelen buiten Peru en Bolivia. De Spaanse bezetters namen ze mee naar Spanje, samen met andere exotische voedselsoorten als avocado of chilipeper. Ook al eten we die nu ook vaak, daarbij we hebben nog steeds het gevoel dat we iets eten uit een ander land. Bij aardappelen niet. Die verspreidden zich toen al heel snel. Maar dat is niet het normale verhaal.’

Wat dan wel?

‘Het normale verhaal is dat aristocraten, zoals Frederik de Grote, in de achttiende eeuw aan burgers en boeren vertelden dat aardappel goed voedsel is. En dat ze daarom meer verbouwd werden en normaal werden. Ik vind dat slechte geschiedschrijving. Het klopt niet, want aardappelen werden daarvoor al veel verbouwd. En daarnaast is het bedenkelijk dat een aristocraat tegen een keuterboer zegt: “Doe dit”, en dat die dan zegt: “Ja, je hebt gelijk.”’

Wat gebeurde er dan wel?

‘Door heel Europa, zoals Pruisen, Nederland, Ierland, delen van Spanje en Italië, verbouwden arme boeren al aardappelen op hun kleine stukjes land voor henzelf, dus niet om te verkopen. Over aardappelen hoefden ze geen belastingen aan de kerk te betalen, in tegenstelling tot alle andere gewassen.

‘Het eerste bewijs komt uit het begin van de achttiende eeuw, bij juridische conflicten tussen de kerk en boer, vooral in West-Vlaanderen en Nederland. Opeens wilde de kerk belasting heffen, en dan zei de boer iets in de trant van: “We verbouwen het al zolang we weten, waarom willen jullie nu opeens belasting heffen?” Dat zegt iets over oorsprong.’

En toen?

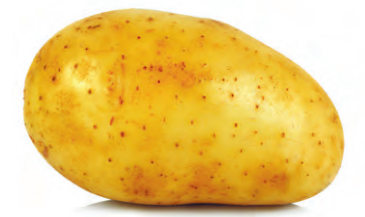
‘In de achttiende eeuw werden aardappelen heel belangrijk voor het beleid. Toen ontstond het idee dat een wel-doervoede bevolking voor een sterke staat zou zorgen. Vaderlandslievende mensen zochten dus betaalbaar voedsel met veel voedingswaarde. Regenten van Spanje tot Zweden droegen de bevolking op om meer aardappelen te verbouwen. Dus als mensen zeggen dat aardappels werden gegeten omdat Frederik de Grote het opdroeg, zit daar iets in. Maar dat betekent niet dat men ze daarvoor niet at.’

Zorgden aardappelen voor bevolkingsgroei?

‘Ja, er zijn veel mensen die dat zeggen. De bevolking groeide enorm vanaf de zestiende eeuw, en veel onderzoekers vermoeden dat dit twee eeuwen later heeft bijgedragen aan de industriële revolutie: omdat er meer mensen waren, konden ze industrialiseren.

‘Aardappelen en maïs zijn beter dan graan. Voor dezelfde oppervlakte aan landbouwgrond krijg je dubbel zoveel calorieën. In dat opzicht heeft de aardappel gezorgd voor de industriële revolutie.’ AK

Symposium Global Food History,
Matthias de Vrieshof 3,
28 nov, 13:45-18:00

Frutti di Mare

Verkleed als je dronken oom

‘Je kunt als Disneyprinses gaan, maar ook als iets heel fouts of iets heel naars.’ Foto Taco van der Eb

DOOR MARLIES ROTHOFF Leren politiepetten, zusteroutfits, rode jarretels en tatoeages: de feestcommissieleden van de Historische Studievereniging Leiden (HSVL) zijn op hun eigen jeugdheldenfeest verkleed als strippers. ‘Het was niet mijn droom hoor’, vertelt commissievoorzitter Thirza Terdu (19). ‘Een ander meisje uit de commissie wilde dit vroeger worden.’

Zwierend aan een paal achterin café De hut van ome Henne vertelt Alanis Hardoar (19) dat het haar vroeger wel een goed idee leek om zo makkelijk veel geld te verdienen.

Een eindje bij de paaldansers vandaan staat een jongen in een grote bontjas, petje achterstevoren op zijn hoofd, wandelstok in zijn hand en een dikke gouden ketting om zijn nek: de

pimp van de feestcommissie, Jelle Serné (21).

‘Wat is een stel strippers zonder pimp? Dit feest is heerlijk, omdat je er alles mee kunt. Je kunt als een Disneyprinses gaan, maar ook als iets heel fouts of iets heel naars. Het is nu het begin van de avond en ik heb al veel leuke kostuums gezien. Een winnaar kiezen wordt lastig zo.’

Er valt namelijk een felbegeerde kos-

tuumprijs te winnen straks. In de tussentijd druppelt een breed scala aan jeugdhelden de kroeg binnen. Dikkertje Dap en een giraf, Buurman en Buurman, Pippi Langkous met knaloranje vlechten. En het zou geen geschiedenisfeest zijn als er geen ridders, Napoleon en een Mata Hari rondliepen. De ridders niet helemaal in ‘shining armor’, maar vermoedelijk in een lang vergeten middeleeuwse feestoutfit die in de tussentijd ietwat gekrompen lijkt. Tenzij ze in de Middeleeuwen shorts hadden.

Verderop zwaaien Hermelien en Harry Potter met daadwerkelijk oplichtende toverstokken. Sheline Kamp (19) vertelt dat Hermelien haar voorbeeld was: ‘Ik heb alle boeken zo vaak herlezen. Hermelien was de reden dat ik slim wilde zijn en dat ik mijn best wilde doen op school. Stiekem ben ik nog steeds zo.’

Een jongen in een trainingspak, op lichtgevende gympen, wekt de nieuwsgierigheid. Hij is verkleed als zijn dronken oom, vertelt Dirk van Vugt (20) later. ‘Waarom dat mijn jeugdheld is? Nou ja, hij deed nooit aan een minnumleeftijd en was beroemd om zijn adjes. Daarnaast had hij gewoon een heel relaxt leven, dus hij was wel mijn voorbeeld, ja.’

Terwijl de geschiedenisstudenten hun vroege en late jeugd herbelevan op muziek van de Spice Girls, de Backstreet Boys, Britney Spears, Ali B, Yes-R en de Jeugd van Tegenwoordig, komt de jury tot een oordeel. Veel jeugddromen komen een klein beetje uit deze avond, omdat de studenten zich even hun jeugdheld mogen wanen. De dronken oom krijgt de kostuumprijs uitgereikt: een jaren-negentig-loopveer. Hij drinkt er nog een om het te vieren.

Nieuws

Haagse raad weer compleet

De faculteitsraad van de Faculteit Governance and Global Affairs in Den Haag is weer compleet. De faculteitsraad raakt in korte tijd twee personeelsleden kwijt, en dan wordt het plots lastiger om een quorum te halen. Een van de medewerkers kreeg een andere baan, de ander gaat binnenkort met zwangerschapsverlof. Eigenlijk moeten er tussentijdse verkiezingen gehouden worden om de twee plekken op te vullen, maar het is heel lastig om kandidaten te vinden. Het lukte alvast om de nu al ontstane lege plek op te vullen. Een verkiezing was niet nodig omdat er maar een kandidaat was: Annabel Goth, beleidsmedewerker bij het instituut Bestuurskunde. Of er ook al iemand bereid is gevonden om de binnenkort vrijkomende zetel te bezetten, is nog niet duidelijk.

Nieuwe faciliteit FSW

De Faculteit der Sociale Wetenschappen (FSW) gaat een nieuwe klinische faciliteit bouwen. Dat meldde portefeuillehouder bedrijfsvoering Rolf Oosterloo tijdens de faculteitsraadsvergadering vorige week donderdag. De faciliteit is het eerste onderdeel van het huisvestingsplan van de faculteit dat al in uitvoering is. Het komt in het gebouw de Rijnveste, waar nu GGZ Rivierduinen is gevestigd. In de klinische faciliteit kunnen studenten en medewerkers proefpersonen onderzoeken en oefenen in een klinische setting, zegt bestuurssecretaris Christiaan van der Griend.

FOM-subsidies

Drie Leidse wetenschappers hebben een subsidie toegekend gekregen uit de FOM-Projectruimte, bedoeld voor kleinschalige natuurkundeonderzoeksprojecten. Milan Allan gaat met de subsidie het spinkarakter van hoge-temperatuur-supergeleider onderzoeken; Stefan Semrau onderzoekt de groei van kankercellen en Carlo Beenakker verkent de elektrische transporteigenschappen van onlangs ontdekte Weyl-semimetalen. In totaal werden er twaalf aanvragen gehonoreerd, waarvoor 5,3 miljoen euro beschikbaar is. Vier ervan gingen naar de TU Delft en de Radboud Universiteit Nijmegen kreeg er eveneens drie. Ook ging er deze week 15,1 miljoen euro naar zeven zogenaamde Vrije FOM-programma's, waarin wetenschappers van verschillende universiteiten en andere instellingen samenwerken. Bij twee van die programma's zijn ook Leidse onderzoekers betrokken FOM, de Stichting voor Fundamenteel onderzoek der Materie, is momenteel nog een onderdeel van wetenschapsfinancier NWO, die momenteel opnieuw wordt ingericht. Volgend jaar wordt FOM geïntegreerd in het nieuwe NWO.

AkzoNobel-prijzen

Scheikundige Thomas Hansen heeft de AkzoNobel-afstudeerprijs gewonnen. Dat is een prijs voor afstudeerscripties in de chemie- en procestechnologie, er hoort een prijzengeld van vijfduizend euro bij. De prijs wordt uitgereikt door de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen. Hansen deed zijn afstudeeronderzoek naar een bepaalde reactie in de synthese van koolhydraten, bij de onderzoeksgroep bio-organische synthese. Inmiddels werkt hij daar aan een promotie over hetzelfde onderwerp. Hij zal de prijs maandag in ontvangst nemen.

Beste Tech-idee

Een Leids-Delfts-Rotterdams project om een 3D-printer te ontwikkelen die open ruggetjes van nog ongeboren kinderen kan dichtten, is uitgeroepen tot het 'Beste Tech-idee van 2016'. Die competitie was opgezet door wetenschapsblad *Kijk*. Aan de onderscheiding is geen geldbedrag verbonden – hij werd dit jaar voor het eerst uitgereikt – maar het samenwerkingsverband won eerder wel een bedrag van 50.000 euro in een competitie van technologiestichting STW.

‘Dit is een heel slechte deal’

International studies pikt verhuisplannen niet

Medewerkers van de opleiding International Studies zijn verbaasd en kwaad over het gebrek aan ruimte in het nieuwe Wijnhavencomplex in Den Haag. Ze overwegen actie.

DOOR VINCENT BONGERS International Studies is een opleiding van Geesteswetenschappen die is gevestigd in Den Haag. De studie is vanaf de start in 2012 zeer succesvol en heeft nu 1600 studenten. Om de groei van de opleiding en de Haagse faculteit op te vangen, is het Wijnhavencomplex verbouwd.

‘De medewerkers van International Studies zouden een plek krijgen op de vierde verdieping. Bij de ontwikkeling van het Wijnhavencomplex heeft de opleiding ook meegepraat over de faciliteiten’, vertelt Jaap Kamphuis, de programmacoördinator van de studie. ‘Dan moet je denken aan een *common room* en het inrichten van vergaderruimtes en dergelijke. Tot onze verbazing verhuizen we niet naar de vierde maar naar de vijfde. Al die faciliteiten zijn daar niet.’

‘We krijgen echt veel te weinig ruimte’, zegt André Gerrits, professor International Studies en Global Politics, en een van de drie hoogleeraren die aan de opleiding zijn verbonden. ‘Het is een kwetsbare opleiding, want er zijn veel docenten die vanuit Leiden op en neer pendelen. Het ontbreekt aan een goede studie-infrastructuur. Dat zou beter worden in de Wijnhaven, maar dat is nauwelijks het geval. En dat is frustrerend.’

Kamphuis: ‘We hebben 28 tutors en achttien werkplekken. Het is nogal moeilijk uit te leggen dat er niet voor iedereen plek is. We wilden graag tien flexplekken voor docenten die bijvoorbeeld uit Leiden komen. Die zijn er dus ook niet. Dat is pijnlijk.’

‘De opleiding is naar het faculteitsbestuur gestapt en heeft uitgelegd wat de problemen zijn’, zegt professor Diplomatieke Geschiedenis Giles Scott-Smith, die als hoogleraar aan de opleiding is verbonden en ook spreekt voor professor International Studies, Isabella Duijvesteijn. ‘Maar er werd niet naar ze geluisterd. De opleiding is heel succesvol, en dan krijgen we zo’n heel slechte deal. Waarom hebben het faculteitsbestuur en het college totaal geen interesse voor deze studie? De opleiding verliest nu aan zichtbaarheid.’

Bij de faculteitsraadsvergadering van Geesteswetenschappen deze maand maakte personeelsraadslid Marten Jesse Pot een opmerking over de kwestie: ‘Het is nu al duidelijk dat er ruimtegebrek zal zijn.’

Er is een zogenaamd landingsplan van het college van bestuur voor de nieuwe locatie. ‘Als er na een meting problemen geconstateerd worden, worden die opgelost’, reageerde Menno Tuurenhout, de portefeuillehouder bedrijfsvoering van het faculteitsbestuur.

‘Het is nu al duidelijk dat er veel te weinig plek gaat zijn’, aldus Scott-

Smith. ‘Ik vind dit gewoon een domme reactie van het bestuur.’

Het beheer van het Wijnhavencomplex ligt bij de Haagse faculteit. ‘Ik ben me ervan bewust dat er mensen zijn die niet blij zijn’, zegt Jolanda Riel van het faculteitsbestuur. ‘De Wijnhaven is uitgedacht met de kennis die we in 2013 hadden. Er zijn inmiddels opleidingen en organisaties bijgekomen. Het bestuur van Geesteswetenschappen is het helemaal eens met deze besluitvorming en heeft volmondig ingestemd met de huisvestingsplannen.’

‘Bestuurders hadden rekening met deze groei moeten houden’, vindt Gerrits. ‘Je kunt geen grote opleidingen beginnen in Den Haag en dan niet zorgen voor een goede infrastructuur.’

Kamphuis: ‘De medewerkers zijn boos. Er gaan stemmen op om actie te voeren en niet mee te werken aan de verhuizing zoals die nu is gepland.’

Exchange student is geldmachine

Internationale studenten leveren Nederland na hun studie jaarlijks 1,57 miljard op. Dat berekende EP-Nuffic op basis van gegevens van het CBS en het CPB.

Het gaat om de studenten die na hun studie in Nederland blijven. Volgens een schatting van EP-Nuffic zet minstens een kwart van de internationale studenten hun leven voort in Nederland. Van de studenten die in 2008, 2009 en 2010 afstudeerden, waren er vijf jaar later nog respectievelijk 42, 38 en 36 procent in Nederland.

Momenteel volgen bijna 75.000 internationale studenten uit 161 verschillende landen een hbo- of wo-opleiding in Nederland. Dat is tien procent van het totaal aantal studenten. Aan de Universiteit Leiden studeren dit collegejaar 2.750 niet-Nederlandse studenten, van 105 verschillende nationaliteiten.

Vooraf studenten van de richtingen techniek, gezondheid en natuur blijven langer, maar het verschil ook per land. Studenten uit Duitsland, China, Indonesië, Polen en België hebben volgens het rapport van EP-Nuffic een hogere *'stayrate'*.

EP-Nuffic, waarin de Nuffic en het Europees Platform vorig jaar fuseerden, houdt zich bezig met de internationalisering van het hoger onderwijs. De cijfers werden gepresenteerd in aanloop naar de Week van de internationale student, van 21 tot 25 november.

Verschillende studenten, de Study in Holland-reporters, laten deze week op social media hun Nederlandse studentenleven zien.

De Chinese Zhu Liu, die International Relations & Diplomacy studeert aan de Universiteit Leiden, presenteert haar studentenstad Den Haag. **MVV**

Verwarring over studievoorschot

De voorinvestering van het studievoorschot zorgt voor de nodige verwarring in Leiden. De universiteitsraad wil van de faculteitsraad Den Haag weten waarom er geld uit deze voorinvestering naar alumni gaat.

Decaan Kutsal Yesilkagit van de Faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) in Den Haag had de faculteitsraad eigenlijk al gesloten, maar er was toch nog een urgente kwestie.

‘Ik heb net een mailtje gehad van Hans van Dommele, de directeur van academische zaken van het bestuursbureau’, zei Jolanda Riel, de portefeuillehouder bedrijfsvoering van FGGA.

‘De Universiteitsraad heeft een vraag over waar ons deel van geld van de voorinvestering studievoorschot naartoe gaat. Er gaat ook geld naar alumni.’

Het is juist de bedoeling dat het geld dat de afschaffing van de basisbeurs

Gerrits: ‘We zorgen in ieder geval dat studenten er buiten worden gehouden. Maar we gaan niet naar het openingsfeestje van het complex in april.’

‘De vijfde verdieping is een normale werkruimte’, mailt universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke namens het college van bestuur. ‘Er is voor gekozen om de onderdelen van de faculteit Den Haag bij elkaar te huisvesten, daarom hebben zij de vierde verdieping toegewezen gekregen.’

‘Maar het gebouw heeft een flexibele opzet: het is dus niet zo dat je niet van een toegewezen plek mag komen, integendeel, er zijn *eigen* gedeeltes voor medewerkers waar studenten niet mogen komen, iedereen heeft daar een *eigen plek* en er zijn daarnaast ook flexplekken voor iedereen. Mochten er na de verhuizing toch problemen zijn, dan is er ruimte om aanpassingen te doen.’

oplevert gebruikt wordt voor studenten. De universiteitsraad en de faculteitsraden hebben instemmingsrecht op de hoofdlijnen van de begroting gekregen om dat te regelen.

De Haagse faculteitsraad heeft inmiddels ingestemd met de verdeling van het voorschot. Als de universiteitsraad het niet eens is met de keuze van FGGA, ontstaat er een probleem.

Riel wilde dit in dat geval nog oplossen voordat de universiteitsraad op 24 november vergadert.

‘We investeren in een *career event* voor studenten. We willen om die reden de banden aanhalen met alumni. Die zijn juist heel belangrijk om voorlichting te geven over banen en stages.’

‘Ik ga uitleggen in een mail wat wij bedoeld hebben. Mocht die uitleg niet voldoen, dan kom ik graag bij jullie terug. Want dan wijzig het plan en dan is instemming van de faculteitsraad opnieuw nodig.’ **VB**

Bedreiger krijgt 60 uur taakstraf

Mohammed K. stuurde brief met stop naar voorzitter examencommissie

Oud-rechtenstudent Mohammed K. heeft van het Gerechtshof in Den Haag een taakstraf van zestig uur, gekregen, waarvan twintig voorwaardelijk, voor het met de dood bedreigen van een docent.

DOOR VINCENT BONGERS De 46-jarige K. uit Wassenaar, die uit Iran is gevlucht naar Nederland, werd ervan verdacht tussen augustus 2012 en april 2013 negen dreigbrieven te hebben

verstuurd aan de inmiddels gepensioneerd universitair hoofddocent Arthur Elias. In een van de brieven zat een stop. Ook werd er bij Elias thuis een steen door de ruit gegooid, wat overigens niet in de tenlastelaging is opgenomen.

Elias was voorzitter van de examencommissie van de studie rechtsgeleerdheid. In die functie had hij een aantal keer te maken met K.

De student werd voor een jaar geschorst vanwege tentamenfraude. Ook kreeg hij een negatief bindend

studieadvies.

Het vermoeden dat K. de dader kon zijn, rees omdat de bedreigingen vaak kwamen rond belangrijke momenten in de zaken die speelden tussen K. en de universiteit.

De zaak sleept zich al jaren voort. In 2014 werd K. ondanks 'ernstige verdenkingen tegen de verdachte' vrijgesproken door de rechtbank. De officier van justitie ging toen in hoger beroep. Dit beroep diende in oktober 2015. Het Hof gaf toen het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) de

opdracht om meer onderzoek naar de brieven en de bijbehorende postzegels te doen.

Twee weken geleden was er weer een zitting, waarbij het NFI verslag deed. Op twee postzegels hadden ze een DNA-spoor van K. aangetroffen, bleek toen.

Het Hof heeft K. nu schuldig bevonden aan doodsb bedreigingen en acht bewezen dat K. twee van de negen brieven heeft verstuurd. Het Hof omschreef deze brieven als 'zeer bedreigend.' Het 'meerdere malen met

de dood bedreigen' noemde het een 'grove schending van de persoonlijke levenssfeer van Elias.'

K. was niet aanwezig bij de uitspraak, zijn advocaat Ronald van der Horst ook niet. Naast zijn taakstraf kreeg K. ook een locatieverbod opgelegd. Hij mag gedurende zijn proeftijd van twee jaar niet in de buurt van de woning van Elias komen.

Mocht K. de taakstraf niet naar behoren uitvoeren, dan krijgt hij een celstraf van dertig dagen. Wel met aftrek van voorarrest.

Foto Marc de Haan

Inlichtingendiensten: net buizerds

Minister Ard van der Steur (1969) van Justitie en Veiligheid gaf maandag samen met zijn Belgische collega minister Koen Geens (1958) een college aan masterstudenten Internationaal Recht. Het thema: meer internationale samenwerking. Geens: 'Het is tegenwoordig moeilijk om af te luisteren.'

'Terrorisme is een *cross border issue*', zegt Koen Geens tegen de volle Grotiuszaal in het Kamerlingh Onnes Gebouw. 'Onze grenzen zijn er om verwijtspelletjes te spelen. Justitie werkt goed samen, maar zodra er een lek is, is het de schuld van iemand anders.'

'Men moet leren globale problemen te erkennen. Ik weet nog toen Fortis viel, toen stond iedereen ook recht tegenover elkaar. Maar ze namen wel de vergiftigde producten van de Amerikanen over.'

Meer internationale samenwerking op het gebied van strafrecht is geboden, zeiden de ministers. Dat betekent meer samenwerking van politie en geheime dienst, uitwisseling van data van de inlichtingendiensten en minder beperkingen door landsgrenzen. Van der Steur: 'Mogen politieagenten bij een achtervolging doorrijden bij de grens? En wat als er dan iemand wordt aangereden?'

Het is tegenwoordig erg moeilijk om mensen af te luisteren, zegt Geens. "Terroristen communiceren niet meer met een anonieme telefoonkaart, maar met WhatsApp. En we kunnen er niet meer bij. De providers van nieuwe internetdiensten zitten overal. Skype zit bijvoorbeeld in Luxemburg, daar geldt het Belgisch recht niet.'

Ook inlichtingendiensten dienen opener te worden, zegt Van der

Steur: 'Inlichtingendiensten zijn als buizerds die met hun vleugels over "hun info" zitten gebogen. Maar het besef is doorgedrongen. De informatie gaat van *need to know* naar *need to share*.'

'Dat levert natuurlijk ingewikkelde, maar hele leuke, vragen op over bijvoorbeeld privacy.'

De vragen blijven vooralsnog onbeantwoord. De enige hand die bij het vragenronde omhoog gaat is van een oud-student van Geens, die zich bezighoudt met civiel recht. In zijn vakgebied is men nogal 'ontgoocheld' na mislukte pogingen tot internationale samenwerking. Zien de ministers misschien gunstige vooruitzichten die zij niet zien?

Geens: 'Heel eerlijk: men ziet de noodzaak nog niet. Daarvoor moet de situatie eerst veel erger worden. Hopelijk hoeft het niet zover te komen.' **AK**

Waarom zijn Aziaten geel?

We hebben Aziaten niet altijd geel genoemd. In tegendeel, het idee van een gele huidskleur is relatief nieuw, zegt de Amerikaanse historicus Michael Keevak. Pas in de negentiende eeuw gingen we ze zo noemen. Hij deed onderzoek naar de oorsprong van de gele Aziaat, en gaf woensdag een lezing in Leiden.

Wanneer werden Aziaten geel?

'Het zal veel mensen verbazen dat de eerste reizigers naar China en Japan de bevolking daar beschreven als "blank". Ik ben toen op zoek gegaan naar het moment dat men Aziaten geel is gaan noemen. Dat was een frustrerende zoektocht, want tot de negentiende eeuw was het woord geel nauwelijks te vinden. En daarna overal. Er leek geen bron te zijn. 'Toen bleek dat ik op de verkeerde plek zocht. Ik keek naar verslagen van handelsreizigers en missionarissen, maar als een ooggetuige naar een Aziaat kijkt, ziet hij geen geel. Het idee van de gele Aziaat kwam uit de wetenschap.'

Hoe heeft de wetenschap dit uitgevonden?

'Aan het eind van de achttiende eeuw probeerde men, op basis van objectieve kenmerken, de mensheid in rassen te verdelen. Ze gebruikten kleuren om de superioriteit van het 'blanke' ras te benadrukken. Toen

is het Aziatische ras bedacht, wat ze het "Mongoolse ras" noemden. Toen waren ze nog steeds niet geel, maar "donker" of *lurid*, of gewoon wit. *Lurid* is moeilijk te vertalen, het is ongeveer de kleur van een ziek persoon. Uiteindelijk noemde de wetenschapper Blumenbach het ras geel, en dat is overgenomen.'

Hoezo werd dat overgenomen?

'Daar is geen makkelijk antwoord op. Het is natuurlijk een totaal willekeurige keuze. Aziaten zijn helemaal niet geel. Maar het is helemaal geabsorbeerd in de cultuur. Ook Aziaten noemen zichzelf nu geel. En in China is het zelfs onderdeel van nationale trots. De kleur geel speelt in Chinese tradities een grote rol. Maar de huidskleur komt daar niet vandaan.'

Wat zijn de gevolgen?

'Het "Mongoolse ras" bevat een enorme groep mensen, en die werden allemaal bij elkaar geveegd. Als groep werden ze gezien als inferieur aan het blanke ras. Hun overheden waren slechter, ze waren minder beschaafd, ze hadden de verkeerde religies en aten het verkeerde eten.'

'De kleur op zich is niet belangrijk. Ras wel. Bij andere rassen zal je vergelijkbare verhalen aantreffen. Niemand is echt zwart, bijvoorbeeld.' **AK**

Geen dubieuze promotiecontracten

Het kan niet zo zijn, dus het klopt niet: daarmee reageert minister van Onderwijs Jet Bussemaker op Kamervragen over dubieuze aanstellingen voor promovendi. Die klagen dat ze veel onderzoek nog in hun eigen tijd moeten doen.

In september verscheen een rapport van het Promovendi Netwerk Nederland (PNN), waarin stond dat er bij tien procent van de aangeboden promotieplekken eigenlijk te weinig tijd is om een proefschrift te voltooien.

Contracten zijn parttime, of worden maar aangeboden voor drie jaar, in plaats van de reguliere vier jaar. In die vier jaar krijgt in Leiden overigens nog niet een op de tien promovendi het promotieonderzoek af.

PvdA-Kamerleden Mei Li Vos en John Kerstens stelden Kamervragen. Als het PNN-onderzoek klopte, wilden ze weten wat de minister ervan vond, dat universiteiten en hogescholen de Wet werk en zekerheid (Wwz) proberen te ontduiken, en vaste diensten proberen te vermijden.

Maandag kwam minister Jet Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en

Wetenschap met antwoorden, mede namens haar collega Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Volgens Bussemaker zijn de contracten in overeenstemming met de wet en de cao, en moet het onderzoek te doen zijn binnen de contractuur.

'Het kan niet zo zijn dat het promotiestelsel is gebaseerd op een forse tijdsinvestering van promovendi buiten de reguliere arbeidstijden. Het klopt dus niet dat universiteiten proberen promovendi niet in vaste dienst te nemen en de Wet werk en zekerheid te ontduiken', schrijft ze.

De contracten die minder onderzoekstijd bieden, horen volgens haar bij specifieke situaties, bijvoorbeeld na een tweejarige researchmaster.

'De insteek van de universiteiten bij het aanbieden van dergelijke vormen van maatwerk in promotietrajecten is derhalve niet om de Wwz te ontduiken.'

Bovendien wijst ze erop dat het onderzoek van het PNN is gebaseerd op vacatureteksten. 'Niet inzichtelijk zijn de afspraken die uiteindelijk zijn gemaakt tussen werkgever en werknemer.' **MVV**

Nieuwe decaan Geesteswetenschappen

De nieuwe decaan van Geesteswetenschappen is bekend: Marc Rutgers volgt Wim van den Doel op, die per 1 januari naar de Raad van Bestuur van NWO vertrekt.

Rutgers heeft een ruime bestuurlijke ervaring, maar opvallend is dat hij die grotendeels heeft opgedaan buiten de geesteswetenschappen. Momenteel is hij nog directeur van de Graduate School of Social Sciences aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij hoogleraar filosofie van het openbaar bestuur is. In de jaren tachtig

studeerde hij wijsbegeerte aan de Universiteit Leiden. In 1993 promoveerde hij op de bestuurskunde als kennisintegrerende wetenschap. Later was hij onder meer bestuurskundehoogleraar, gespecialiseerd in de filosofie en ethiek van het openbaar bestuur, en bestuurslid van de Leidse Faculteit der Sociale Wetenschappen. Nu keert hij dus terug naar de Leidse Geesteswetenschappen, althans: daarin is de faculteit Wijsbegeerte sinds 2008 verenigd met de faculteiten Godgeleerdheid, Letteren en de Academie der Kunsten. Rutgers gaat

ook de leerstoel Wijsbegeerte; sociale filosofie bekleden.

Al voor de officiële benoeming door het College van Bestuur toonde de geesteswetenschappenraad zich tijdens de faculteitsraadsvergadering afgelopen maand verheugd over de keuze. Raadsvoorzitter Jan Sleutels noemde het positieve advies dat de raad uitbracht 'echt unaniem'.

'We mogen onszelf feliciteren met zo'n kandidaat', zei bestuurslid Menno Tuurenhout over zijn toekomstige collega. Rutgers start op 1 maart.

MVV

Achtergrond

Er bestaat geen simpele oplossing

Onderzoeker: we zijn verplicht om mensen niet te laten verdrinken

> Vervolg van de voorpagina

Dat zijn niet alleen drenkelingen, legt Cusumano uit. ‘Landen verschillen nogal van mening over wat precies een “boot in nood” is. De Amerikaanse kustwacht vindt dat die term alleen geldt voor schepen die letterlijk aan het zinken zijn. Het probleem van die definitie is dat je dan vaak te laat bent om de inzittenden te redden. De Italiaanse kustwacht zegt: elk vluchtelingenbootje verkeert in nood. Ze zitten veel te vol, en hebben vaak niet genoeg brandstof om de hele oversteek te halen.’

Het redden van zeevaarders-in-nood is niet alleen een goede daad, benadrukt de Italiaan. Het is ook een juridische verplichting. ‘Dit is de oudste stuk internationaal recht dat er is, ouder zelfs dan echte wetgeving. Je bent moreel verplicht om mensen niet te laten verdrinken. En het is ook logisch: de volgende keer heb jij misschien wel hulp nodig. Die gedachte is vastgelegd in een aantal internationale verdragen, die alle Europese landen hebben ondertekend. Als je niet helpt, kun je vervolgd worden.’

Maar ja, als je ze wél helpt, zit je vervolgens met allemaal geredde mensen aan boord. Wat moet je daarmee? ‘Je bent wettelijk verplicht ze naar de dichtstbijzijnde veilige plek te brengen.’ In Libië woedt een burgeroorlog, dus daar is het niet veilig. Waar dan? ‘Malta wil die mensen niet. Er zijn beschuldigingen dat ze bootjes rustig door laten varen tot ze in Italiaanse wateren zijn. Alleen Italië staat het toe om de mensen van boord te laten.’

Bieden de particuliere reddingsboten niet eigenlijk ondersteuning aan de mensensmokkelaars? Cusumano: ‘Daar zit een element van waarheid in. De smokkelaars adverteren er ook mee: ze zeggen dat je maar een paar uurtjes in hun onzwaardige bootje hoeft te navigeren tot je door een van de organisaties uit het water wordt geplukt.’

Aan de andere kant: de reddingscapaciteit is gestegen, maar het aantal migranten is gedaald. De boten lokken dus geen extra migratie uit, stelt Cusumano.

‘In 2004 is een Duitse organisatie aangeklaagd voor medeplichtigheid aan mensensmokkel: ze voeren een Italiaanse haven binnen, nadat Mal-

ta, Italië en Griekenland alle drie geweigerd hadden het schip met 37 vluchtelingen toe te laten. De organisatie is vrijgesproken: ze hadden geen winstoogmerk, en wél een wettelijke verplichting om die mensen te helpen. Door die zaak is nu redelijk duidelijk waar je juridisch staat als je mensen helpt.

‘De vluchtelingencrisis is een van de grootste uitdagingen van onze tijd, en er bestaat niet één simpele oplossing. Er moet een publieke Europese reddingsorganisatie komen. De missies van goede doelen zijn hooguit een pleister op de wonde. Ze willen en kunnen dit niet blijven doen. Overheden en hun legers hebben meer geld en betere sche-

pen, en kunnen die ook beveiligen tegen overvallers. De Europese grensbewakingsorganisatie Frontex wordt volgend jaar een Europese kustwacht, maar die verandering lijkt voorsnog cosmetisch te zijn: hun schepen zijn niet geschikt voor reddingswerk. Daarnaast moeten we natuurlijk de redenen aanpakken waarom mensen in de boten stappen, al is dat makkelijker gezegd dan gedaan. In elk geval moeten we meer investeren in stabiliteit in Libië: mensensmokkelaars moet je aan land bestrijden, in plaats van alleen op zee.’

De mensenstroom zal de komende tien jaar in elk geval nog niet opdrogen, voorspelt hij. ‘Het

is echter ook geen onhandelbare hoeveelheid. Toen Joegoslavië uit elkaar viel, kwamen er een miljoen vluchtelingen naar Europa, per slot van rekening. Driehonderdduizend migranten op 500 miljoen Europeanen zou best kunnen, als er maar een manier was om ze over de landen te verdelen. Nu dragen Italië en Griekenland de meeste lasten. De andere landen in de EU schenden nu de Europese wetgeving door niet meer mensen op te nemen.’

Nu het winter wordt, neemt het aantal migrantenboten op de Middellandse Zee af. Ook de meeste organisaties en hun reddingsboten gaan met winterstop. En volgend jaar? Cusumano: ‘De vluchtelingen-

situatie blijft hetzelfde. De boten gaan ook door, voor zover er nog geld is: steeds meer mensen zijn een beetje moe van de crisis. In Italië en Griekenland gaat er wellicht wel iets veranderen. In Griekenland rukt de Gouden Dageraad op, en als de Italiaanse regering valt over het grondwet-referendum op 4 december, zal er vermoedelijk een strenger kabinet voor in de plaats komen. Italië is nu de enige plaats waar schepen hun vluchtelingen van boord kunnen laten. Als er volgend jaar een nieuwe regering zit die dat niet meer wil, zal de humanitaire catastrofe veel erger worden.’

DOOR BART BRAUN

Een helikopter haalt een migrant van een Italiaans marineschip dat hem van zee had geplukt. Dat is een uitzondering: Europese landen voeren geen reddingsmissies uit op de Middellandse Zee. Particuliere organisaties zijn ‘hooguit een pleister op de wonde.’ Foto Marina Militare

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leiden-univ.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 21 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, brugklas vmbo. *Engels, 4vmbo. *Wiskunde, 2mavo. *Wiskunde, 2vmbo. *Aardrijkskunde, biologie, Engels, 3vmbo-basis. *Wiskunde, Nederlands, brugklas havo-vwo. *Rekenen, 3mbo-ROC. *Biologie, aardrijkskunde, Engels, brugklas vmbo-kader. *Wiskunde, Engels, brugklas, havo. *Wiskunde, 2havo-vwo. *Wiskunde, 2vwo. *WiskundeA, 4vwo. *Engels, 4havo. **Leiden-Zuid**, 13 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Engels, 2mavo. *Engels, 5vwo. Onderwijswinkel, Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Academische Agenda

Prof.dr. M.A. Cobussen zal op maandag 28 november een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Geesteswetenschappen met als leeropdracht *Auditieve Cultuur*. De titel van de oratie is ‘Towards a (New) Sonic Ecology’.

Dhr. H.C.B. Florijn hoopt op dinsdag 29 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Programmable Mechanical Metamaterials’. Promotor is Prof.dr. M. van Hecke.

Dhr. D.W. van Baarle hoopt op dinsdag 29 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘The origins of friction and the growth of graphene’. Promotor is Prof.dr. J.W.M. Frenken.

Dhr. G.P.P.L. Otten hoopt op dinsdag 29 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Suppressing a Sea of Starlight: Enabling technology for the direct imaging of exoplanets’. Promotor is Prof.dr. C.U. Keller.

Dhr. S.K. Van de Velde hoopt op dinsdag 29 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in

de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘In Vivo Biomechanics of Cruciate Ligament Injuries’. Promotor is Prof.dr. R.G.H.H. Nelissen.

Mw. H. El Bannoudi hoopt op dinsdag 29 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Immune regulation by CD4+CD49b+ T cells & B cell responses in arthritis’. Promotoren zijn Prof.dr. R.E. Toes en Prof.dr. T.W. Huizinga.

Mw. L.I.Z. Kunz hoopt op woensdag 30 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Effect of inhaled corticosteroids on clinical and pathological outcomes in COPD’. Promotoren zijn Prof. dr. P.S. Hiemstra, Prof. dr. D.S. Postma (Univ. Groningen), en Prof. dr. P.S. Sterk.

Dhr. F.O.M. Blanc hoopt op woensdag 30 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘From Chasing Violations to Managing Risks Origins’. Promotor is Prof. dr. W.J.M. Voermans.

Dhr. S. Kelderman hoopt op woensdag 30 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is

‘Immunotherapy for human cancer. From bedside to bench and back’. Promotor is Prof. dr. T.N.M. Schumacher.

Mw. L.V. Freeman hoopt op woensdag 30 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Patient controlled remifentanyl and epidural analgesia during labour’. Promotoren zijn Prof. dr. J.M.M. van Lith en Prof. dr. A. Dahan.

Mw. R.H.M. van der Poel hoopt op woensdag 30 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Made for Trade - Made in China’. Promotoren zijn Prof. dr. C.J.M. Zijlmans en Prof. dr. A.T. Gerritsen.

Dhr. J.F. Admiraal hoopt op donderdag 1 december om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘The tension between nature conservation and economic valuation of ecosystem services’. Promotor is Prof. dr. G.R. de Snoo.

Dhr. D.R. Saxon hoopt op donderdag 1 december om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is ‘Autonomous Weapon Systems, Human Digni-

ty and International Law’. Promotor is Prof. dr. C. Stahn.

Dhr. F.J. Janssen hoopt op donderdag 1 december om 12.30 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Discovery of novel inhibitors to investigate diacylglycerol lipases and α/β hydrolase domain 16A’. Promotor is Prof. dr. H.S. Overkleef.

Dhr. hr. J.F. Sepúlveda Ramírez hoopt op donderdag 1 december om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is ‘Residence in Tax Treaties’. Promotor is Prof. dr. F.A. Engelen.

Mw. J. Yang hoopt op donderdag 1 december om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘In vitro and in vivo delivery of functionalized nanoparticles via coiled-coil interactions’. Promotor is Prof. dr. A. Kros.

Dhr. Y. Zhao hoopt op donderdag 1 december om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Deformations of nodal surfaces’. Promotoren zijn Prof. dr. P. Steinhilber en Prof. dr. L. van Geemen (Università degli studi di Milano).

Allemaal dezelfde kant op

Spin-gepolariseerde superstroom in piepkleine laagjestaarten

Leidse natuurkundigen wisten een speciaal soort superstroom door een magnetisch draadje heen te jagen. Dat opent de weg naar een nieuw soort elektronica. 'Ik vergelijk het altijd met een tekenfilmfiguur dat niet snapt dat 'ie moet vallen.'

DOOR BART BRAUN 600 nanometer is, hemelsbreed, niet zo gek ver. Er zitten duizend micrometers in een millimeter, en duizend nanometers in een micrometer. Je hebt een behoorlijk sterke microscoop nodig om een voorwerp van 600 nanometer überhaupt te kunnen zien. Het chroomdioxide-draadje van 600 nanometer lang, zorgvuldig geknutseld in het lab van hoogleraar experimentele natuurkunde Jan Aarts, is echter wel groot nieuws. Aarts en zijn medewerkers joegen er een zogeheten spin-gepolariseerde superstroom doorheen, en voor zulke stroompjes is 600 nanometer het verste ooit. In principe is het ver genoeg om apparaten te maken die gebruikmaken van de bijzondere eigenschappen van zo'n stroom. Zuiniger harde schijven, bijvoorbeeld.

Als je het woord 'zogeheten' ziet staan in dit soort artikelen, dan weet je dat er een uitleg volgt. Die uitleg grijpt in dit geval terug op twee stukjes glorieuze Leidse natuurkundegeschiedenis. Allereerst het woordje 'spin'. Op de middelbare school leerde u over atomen als een grote ronde klont, de kern, waar de elektronen als kleine bolletjes omheen slingerden. Dat beeld is eigenlijk onjuist, maar als je desondanks aanneemt dat elektronen als kleine bolletjes rond hun as draaien, dan vallen allerlei raadsels uit experimentele waarnemingen ineens keurig op hun plaats. De Leidse promovendi Sam Goudsmit en George Uhlenbeck kwamen met het idee, en wonnen er stapels natuurkunde-prijzen mee. Die elektronenspin is niet alleen een idee: je kan meten dat het er is.

Spin kan twee richtingen hebben: omhoog of omlaag. In niet-magnetische metalen, zoals koper, zitten evenveel elektronen met een spin omhoog als omlaag. In andere stoffen is dat anders: ijzer heeft bijvoorbeeld een overschot aan omhoog spinnende elektronen.

Concept nummer twee is supergeleiding. Net als de elektronenspin

ontdekt in het Kamerlingh Onnes-gebouw, door professor Heike Kamerlingh Onnes *himself*. Als je bepaalde materialen maar koud genoeg maakt – 240 graden onder nul is al aan de warme kant voor dit verschijnsel – dan verdwijnt de elektrische weerstand volkomen. Elektronen kunnen er ongehinderd doorheen reizen, en dat maakt allerlei krachtige toepassingen mogelijk, zoals de supersterke magneten in een MRI-scanner.

Mensen als Aarts bouwen piepkleine laagjes-taarten van verschillende materialen om met die verschijnselen te spelen. In sensoren en in de leeskoppen van computergeheugen zit bijvoorbeeld zo'n taartje, met laagjes magneetijzer en een niet-magnetisch materiaal. Het maakt voor de weerstand van het stapeltje uit of de magnetisatie van de ijzerlaagjes dezelfde kant op wijst of juist niet. Dat verschijnsel – het GMR-effect – berust op de spin van de elektronen die door de verschillende materialen reizen.

Volgende stap: in theorie kan je met elektronenspin ook een van de magneetveldjes omdraaien. Als je dat een beetje snel kan doen, kan je met je magneet een code schrijven: de ene magnetisatie-richting noem je 1, de andere 0. 'Je moet niet vragen hoe je de code uit wil lezen, maar zo zou je kunnen denken', aldus Aarts. Als je een magneetveldje om wil keren, heb je echter veel meer elektronen nodig dan voor zo'n GMR-effect. Die elektronen lopen allemaal door je zorgvuldig gebouwde laagjes, ondervinden weerstand, je taart wordt steeds warmer, en elektronen verliezen de bijzondere spin-eigenschappen waar het nou net allemaal om draaide. Jammer, maar niets is nu eenmaal perfect in deze zondige wereld.

Behalve supergeleiders, dan. Die liggen echter niet voor de hand voor deze truc. Aarts: 'Supergeleiding berust vrij wezenlijk op paren van elektronen met een tegengestelde spin, die samen door de supergeleider bewegen.' Die twee tegenovergestelde spins kun je tegen elkaar wegstrepen: de netto spin is nul. Maar voor het omzwiepen van een magnetje, wil je juist wel een netto verschil in spin hebben: meer omhoogjes dan omlaagjes, of andersom, maar in elk geval niet *fifty-fifty*.

Sinds 2010 zijn er bewijzen dat het ook mogelijk is om twee elektronen met dezelfde spin te supergeleiden, maar het maken gelijke-spin-paren uit gewone paren is lastig. Aarts: 'De mogelijkheid zat eigenlijk al sinds de jaren zestig in de theorie, maar niemand kon er wat mee. Je moet

hele dunne laagjes van verschillende materialen maken, en die dan op de juiste manier stapelen. Er was geen vraag voor dit antwoord.'

Meerdere onderzoeksgroepen maken inmiddels laagjestaarten waarmee het wel kan. 'Het is een kwestie van dunne en dikke laagjes afwisselen, en de dikte luistert heel nauw.' Tussen de supergeleider die de paren levert en de magnetische laag waar ze verder reizen zit behalve een laagje koper een werkelijk flinterdun nikkellaagje van slechts 1 nanometer dikte, zo valt te lezen in hun publicatie erover in vakblad *Physical Review X*. Omdat dat er is, kunnen er elektronenparen met dezelfde spinrichting ontstaan.

Het mooie van supergeleiding is dat heel even buiten supergeleiders kan bestaan. Aarts: 'Ik vergelijk het altijd met een tekenfilmfiguur dat doorloopt voorbij de rand van de afgrond, en nog niet doorheeft dat 'ie eigenlijk naar beneden moet vallen.'

Als je de afstand niet te groot maakt, kan je dus een supergeleidend stroompje door een niet-supergeleider jetsen. Zelfs door een magneet, zodat de elektronen die die reis maken allemaal dezelfde spin hebben. Dat is wat het lab van Aarts heeft gedaan, over die recordafstand van 600 nanometer waar we mee begonnen.

Het geheime wapen is het magnetische materiaal in het midden: chroomdioxide. Oudere lezers kennen het als het spul waar cassettebandjes hun informatie in op sloegen. In ijzer zitten er ongeveer 50% meer omhoog spinnende elektronen dan omlaag spinnende elektronen; chroomdioxide is een materiaal waarin maar één spinrichting voorkomt. Een paar van twee omhoog spinnende elektronen komt dus onderweg nooit een omlaag spinnend elektron tegen dat ertegen wegstreept kan worden.

'Chroomdioxide is het koper van dit soort elektronica', vertelt Aarts trots. Het maken van draadjes van dat spul is vooral nog verrekte lastig, maar zijn postdoc Amrita Singh heeft uitgevonden hoe het moet. 'De volgende stap is ook echt iets doen met zo'n gepolariseerde superstroom; dat heeft nog niemand laten zien. Maar wij zijn goed gepositioneerd om dat te doen: chroomdioxide is er zeer geschikt materiaal voor, als je het eenmaal getemd hebt.'

Viruskiller

Soms hopt er een dierenvirus over de barrière tussen de soorten over naar ons. De civetkattenziekte SARS besmette in 2003 duizenden mensen, waarvan ongeveer een tiende stierf. Nu is er MERS, oorspronkelijk afkomstig van kamelen. De dieren om ons heen, vooral vleermuizen, dragen meer van dit soort coronavirussen bij zich, alleen springen die niet over naar ons. Nog niet.

Het zou dus best handig zijn als je een min of meer universele coronavirus-killer hebt, klaar voor de volgende uitbraak. Het zou al helemaal geweldig zijn als je een middel dat al op de markt is kunt inzetten. Het is makkelijker om een nieuwe toepassing goedgekeurd te krijgen dan een nieuw medicijn.

In *Virus Research* beschrijven Leidse en Amerikaanse virologen een studie naar het middel Alisporivir, dat wordt gebruikt voor de behandeling van hepatitis C.

Het goede nieuws: in celkweekjes die besmet zijn met SARS of MERS werkt het spul prima, en zelfs nog beter als je het aanvult met een ander antiviraal middel. Het slechte nieuws: zowel Alisporivir als het mengsel helpen niet om muizen te beschermen tegen speciale muizen-SARS. De onderzoekers vermoeden dat verwante medicijnen het beter zullen doen.

Bloed lucht op

Mensen met een borderline persoonlijkheidsstoornis doen vrij vaak aan zelfverwonding. Bij het snijden komen licht verdovende endorfines vrij, net als bij het eten van pepers of hardlopen. De snijders worden daar rustiger van.

Gedrag gaat echter bijna nooit alleen om hersenstofjes. In *Psychiatry Research* beschrijft een groep Duitse onderzoekers, waaronder Annegret Krause-Utz van het Leiden Institute for Brain and Cognition, een proef met nepbloed. Speelt het zien van bloed ook een rol in de stressbeheersing van snijders?

Ze namen proefpersonen met en zonder borderline, en maakten die gestrest door ze moeilijke sommetjes te laten maken met luide ruis uit speakers. Vervolgens kregen die of niks, of een pijnprikkel met een speciaal voor dit soort onderzoek ontworpen mes, dat wel zeer doet maar geen wonden maakt. De 'sneede' werd gezet achter een schermpje. Optie drie: een sneede, en een drupje nepbloed.

De borderliners kalmeerden sneller als ze bloed zagen dan als ze het niet zagen, concluderen de Duitsers: 'Wij suggereren dat het zien van bloed tijdens zelfverwonding tot snelle opluchting en een vermindering van stress en schaamte leidt.'

Supercluster

Een internationaal team van sterrenkundigen, waaronder Leidenaar Maciej Bilicki, heeft een reusachtig supercluster van sterrenstelsels ontdekt. Sterren zitten in sterrenstelsels, zoals de Melkweg. Zulke stelsels zitten samen in clusters van honderd tot duizend sterrenstels bij elkaar. Het cluster waar u woont heet de Lokale Groep. Die is dan weer onderdeel van een nog grotere structuur die het Laniakea-supercluster heet. Zulke superclusters zijn de grootste structuren van ons heelal; honderden miljoenen lichtjaren in doorsnee.

Dat zie je niet zomaar over het hoofd: het vers ontdekte Vela supercluster zat verstopt achter de sterren en stofwolken van de Melkweg. Het staat achthonderd miljoen lichtjaar van ons vandaan. Bilicki en Co publiceren de ontdekking binnenkort in *MNRAS*.

Achtergrond

Landarbeider Senzekwa werkte net als zijn ouders en grootouders op de boerderij Manicaland, in Zimbabwe, toen hij bij een landonteigening door **war veterans** werd verjaagd. Foto Robin Hammond/Hollandse Hoogte

Het beloofde land ligt braak

Zimbabwe zit in een neerwaartse spiraal

Honderden Nederlandse boeren emigreerden in de jaren vijftig en zestig naar Zimbabwe. De meesten zijn nu verjaagd door geweld en landonteigeningen.

DOOR MARLEEN VAN WESEL 'Nederlandse boer in Zimbabwe neergeschoten', kopten Nederlandse media in december 2012. Tabaksteler Piet Zwanikken voelde de kogel brandend door zijn neus gaan. 'Mijn veertienjarige zoon stond een paar meter achter me, de kogel ging een paar millimeter langs hem heen', zegt hij in *We moeten gaan*, het boek dat journalist en schrijver Marnix de Bruyne over Nederlandse boeren in Zimbabwe schreef. Donderdag vertelt De Bruyne over hun verhalen bij het Afrika-Studiecentrum.

Enkele duizenden Nederlanders trokken eind jaren vijftig, begin zestig naar Zimbabwe, toen nog Zuid-Rhodesië genaamd. Honderden gingen in de landbouw werken. Tegenwoordig zijn er nog een handvol over. De meeste boeren zijn verjaagd door zogenaamde oorlogsveteranen, de war vets. 'Ik ken er nog vijf, die bovendien niet allemaal meer eigenaar zijn van hun oude boerderij', zegt De Bruyne. Dat laatste geldt inmiddels ook voor Zwanikken. 'Hij zag zich uiteindelijk genooddaakt om samen te werken met degene die opdracht gaf om hem te beschieten, uit economische redenen. Hij heeft al zijn trots en woede opzij moeten zetten.'

De Zuid-Rhodesiëgangsters vormen een klein onderdeel van de 409.000 Nederlanders die tussen 1947 en 1963 emigreerden, met name naar Canada, Australië en de Verenigde Staten. De Bruyne: 'De regering probeerde actief een groot deel van de bevolking weg te krijgen, met wekelijkse radioprogramma's. Vier procent migreerde. Zelfs uit het platgebombardeerde Duitsland vertrokken niet zoveel mensen.'

Nederland kampte na de oorlog met grote tekorten op de arbeids- en woningmarkt. 'De industrie lag nog plat, de Duitse afzetmarkt was nog niet beschikbaar en de infrastructuur had veel meer te lijden gehad dan ik gedacht had.' 18 Procent van de landbouwgrond kon door onderwaterzettingen voorlopig niet bebouwd worden en 14.000 boerderijen waren op z'n minst zwaar beschadigd, is te lezen in zijn boek. Intussen was er een babyboom én werden 330.000 Nederlanders-Indiërs gerepatriëerd. Wie wilde emigreren, werd het daarom niet moeilijk gemaakt: vaak werd zelfs de overtocht betaald. Bij de Rijks Psychologische Dienst in Leiden werd daarvoor wel even getest of iemand 'emigrabel' was. 'Het was een soort

uitburgeringscursus', vertelt De Bruyne. 'Een van de succesvolste boeren die ik ben tegengekomen, had die test trouwens niet gehaald.'

Naar Zuid-Rhodesië vertrokken relatief veel mensen uit Nederlands-Indië. 'In het benauwde en koude Nederland voelden ze zich niet thuis. Met hun kennis, bijvoorbeeld van tabaksplantages, was de Britse kolonie Zuid-Rhodesië een van de weinige opties.'

In 1955 gingen de eerste rechtstreekse 'emigrantenvluchten' van KLM naar Zuid-Rhodesië. 'Niet alleen boeren vertrokken, ook metselaars en spoorwegmedewerkers bijvoorbeeld', vertelt De Bruyne. De meeste boeren uit zijn boek gingen niet meteen zelfstandig aan de slag. 'Ze kwamen in loondienst. Het waren de gelukszoekers van toen. Ze konden van de ene op de andere dag op straat staan, of hun vrouw nu zwanger was of niet. Dat gebeurde ook. Ik stel me zo voor dat de migranten uit Nederlands-Indië toch een beetje de onafhankelijk van geest waren, van gebotst moet hebben met de Britse *stiff upper lip*.'

In 1965 werd een eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring uitgeroepen. Een jaar later woonden er nog 1255 Nederlanders in Rhodesië, de helft van het aantal van een jaar vóór de onafhankelijkheidsverklaring.

Het boek van De Bruyne gaat vooral over degenen die bleven. 'Zij hadden het land omarmd als hun nieuwe vaderland. Sommigen streden mee met de paramilitaire Police Anti Terrorist Unit (PATU) van het blanke minderheidsbewind en hebben daadwerkelijk zwarte strijders doodgeschoten. Ze vochten mee in een koloniale oorlog. Andere standpunten hoorden ze niet, want ze leefden in hun blanke biotoop en er was een strenge censuur.'

In 1980 kwam Robert Mugabe aan de macht, de huidige president. 'Aanvankelijk hield hij verzoenende toespraken. Hij beloofde dat er geen wraakacties zouden komen. De zwarte strijders hadden zich evenmin zachtzinnig gedragen.' Zo sprak hij voor zijn boek de weduwe Willy Oostindiën, die haar man tijdens de guerrillaoorlog verloor door een landmijn. Ze bleef met haar kinderen op de boerderij, en runde later met haar tweede man nog een ander boerenbedrijf.

'De eerste vijftien jaar na 1980 was het relatief rustig. In de jaren negentig kwamen er zelfs weer nieuwe Nederlandse migranten: de bloemenkwekers. Vanwege het klimaat, en ook vanwege de simpelere regelgeving en de lage lonen', vertelt De Bruyne. 'Later groeide de corruptie, verslechterde de eco-

nomie en ging een beweging van war vets zich roeren, die het land van de blanke boeren opeisten.'

Toen hij Willy Oostindiën voor het eerst ontmoette, woonde ze nog op haar boerderij. 'Als een van de weinige Nederlanders. Er kwam een 'clown', zoals ze hem noemde, een brief overhandigen, met bewijs dat hij haar boerderij mocht overnemen, maar daarover maakte ze zich totaal geen zorgen. In de twee jaar die volgden werd de dreiging steeds serieuzer. Ik was uiteindelijk bij de rechtszitting waarin ze haar boerderij verloor. Wat wrang is: vorig jaar is ze verjaagd, waarna haar land braak lag. Dit jaar is er een enorme droogte. Juist haar land barstte van het water, ondergronds. Daar had dit jaar maïs verbouwd kunnen worden.'

Of het initiatief van de bezettingen en de landonteigeningen oorspronkelijk van de oorlogsveteranen zelf kwam, of al vanaf het begin van de regering, wordt betwist. 'Ik denk dat het initiatief bij de war vets lag, maar dat Mugabe het heeft omarmd, om de oppositiepartij uit te schakelen. En dat heeft gewerkt, in combinatie met verkiezingsfraude en geweld. Hij bleef aan de macht, maar voor de economie was het slecht. Het land kwam in een neerwaartse

spiraal, waar het nog niet uit is.'

'De tabakssector was na 2000 helemaal ingestort. Om tabak te verbouwen moet je jaarlijks veel geld investeren, in mensen, kunstmest en pesticiden, wat je bij de oogst terugverdient. De nieuwe zwarte boeren kregen echter geen leningen. Banken accepteerden hun land, dat met een pennenstreek was onteigend, niet als onderpand. De vraag naar kwaliteitstabak was echter zo groot, dat Chinese opkopers in dat gat gesprongen zijn. Het volume van de tabaksteelt is inmiddels weer opgekrabbeld naar het niveau van 2000, maar maïs en graan wordt tegenwoordig geïmporteerd. Onder meer uit Zambia, waar het wordt verbouwd door verjaagde blanke Zimbabweanen.'

Marnix de Bruyne, *We moeten gaan*. Nederlandse boeren in Zimbabwe. Uitgeverij Podium, 2016, 392 pgs. €25,-

Seminar: *Why hundreds of Dutch emigrants chose Rhodesia-Zimbabwe as their new home*

Afrika-Studiecentrum, Pieter de la Courtgebouw 5A29 Donderdag 24 november, 15.30. Aanmelden via ascliden.nl

Van Zuid-Rhodesië naar Zimbabwe

Rhodesië was een Britse kolonie in Afrika, genoemd naar avonturier en zakenman Cecil Rhodes. Zijn British South Africa Company bestuurdde de gebieden sinds het einde van de negentiende eeuw. In 1923 kregen Noord-Rhodesië (het huidige Zambia) en Zuid-Rhodesië (Zimbabwe) relatief veel zelfbestuur. Twintig jaar later vormden de gebieden samen met Nyasaland (Malawi) de Centraal-Afrikaanse Federatie, om tien jaar later uiteen te vallen. Nederland stopte toen, in 1963, de in 1955 gesloten emigratieover-

eenkomst. In 1964 werden Malawi en Zambia onafhankelijke staten. Zuid-Rhodesië noemde zich voortaan Rhodesië, geleid door premier Ian Smith. In 1965 roept zijn regering eenzijdig de onafhankelijkheid uit. In de jaren die volgden is er een internationale handelsboycot tegen Rhodesië, omdat Smith de zwarte meerderheid weigerde stemrecht te geven. Na een bloedige guerrillastrijd wordt Robert Mugabe in 1980 premier van het land dat voortaan Zimbabwe heet. Sinds 1987 is hij president.

Tropische Landbouw-corpsballen

De scholing van jonge Zuid-Rhodesiëgangsters gebeurde voornamelijk op de Rijks Hogere School voor Tropische Landbouw in Deventer. 'Het was niet zo'n grote school, maar er was een corps én nog een studentenvereniging, waarvan de zogenaamde knorren lid waren. Daar werd behoorlijk op neer gekeken, tot in Rhodesië toe', vertelt De Bruyne. 'De ontgroening van de eerstejaars; de klooiën, in hun badmutsen,

was een vast onderdeel van het straatbeeld van Deventer.' Het Deventer Landbouw Corps, Nji Sri heette de vereniging, genoemd naar de Indische godin van de rijst. Sommige boeren die De Bruyne sprak zijn nog altijd betrokken bij de reünistenvereniging. 'Daar klinken nog de liederen van toen.' De vereniging zelf bestaat ook nog, maar is inmiddels verhuisd naar Wageningen, net als het hogere landbouwonderwijs.

Drs. drs. Spiegelpaleis

Biograaf van Boudewijn Büch wil zich ‘niet blindstaren op mystificaties’

Alles draaide altijd om hem, en het was altijd alles of niets, schrijft biograaf Eva Rovers over schrijver, presentator en ‘populairste leraar van het land’ Boudewijn Büch.

DOOR FRANK PROVOOST Hier volgt een schuldbechtenis: het Leids universitair weekblad *Mare* is meerdere malen betrokken geweest bij oplichting, bedrog, belediging, valsheid in geschrifte en belastingontduiking. Een voormalig redacteur heeft verschillende personen onder valse voorwendselen grote sommen geld afhandig gemaakt, voerde onterecht verschillende universitaire titels, kocht talloze boeken op de pof zonder ooit aan zijn betalingsverplichtingen te voldoen en peuterde onterecht uitkeringen los.

Signalement: een jongeman met zwart lang haar, engelachtige en erudiete uitstraling, innemende persoonlijkheid, vaak gekleed in een Afghaanse hippiejas met standaard een stapel boeken onder de arm.

Ook de Universiteit Leiden is betrokken bij het schandaal – zij stond namelijk toe dat de verdachte voor zijn *Mare*-werkzaamheden contant werd uitbetaald: op die manier kon hij namelijk zijn inkomsten geheim houden voor de curator en fiscus die achter hem aan zaten.

Jammer genoeg kan van vervolging geen sprake meer zijn: de dader is veertien jaar geleden overleden. En ook al liep de materiële schade in de tonnen, het was *peanuts* vergeleken bij het menselijk leed.

Want overal waar Boudewijn Maria Ignatius Büch (1948-2002) opdook, liet hij uiteindelijk een spoor van gebroken harten achter. Hij moet zelf ook doodongelukkig zijn geweest, blijkt uit de zeshonderd pagina's tellende *Boud*, geschreven door Eva Rovers.

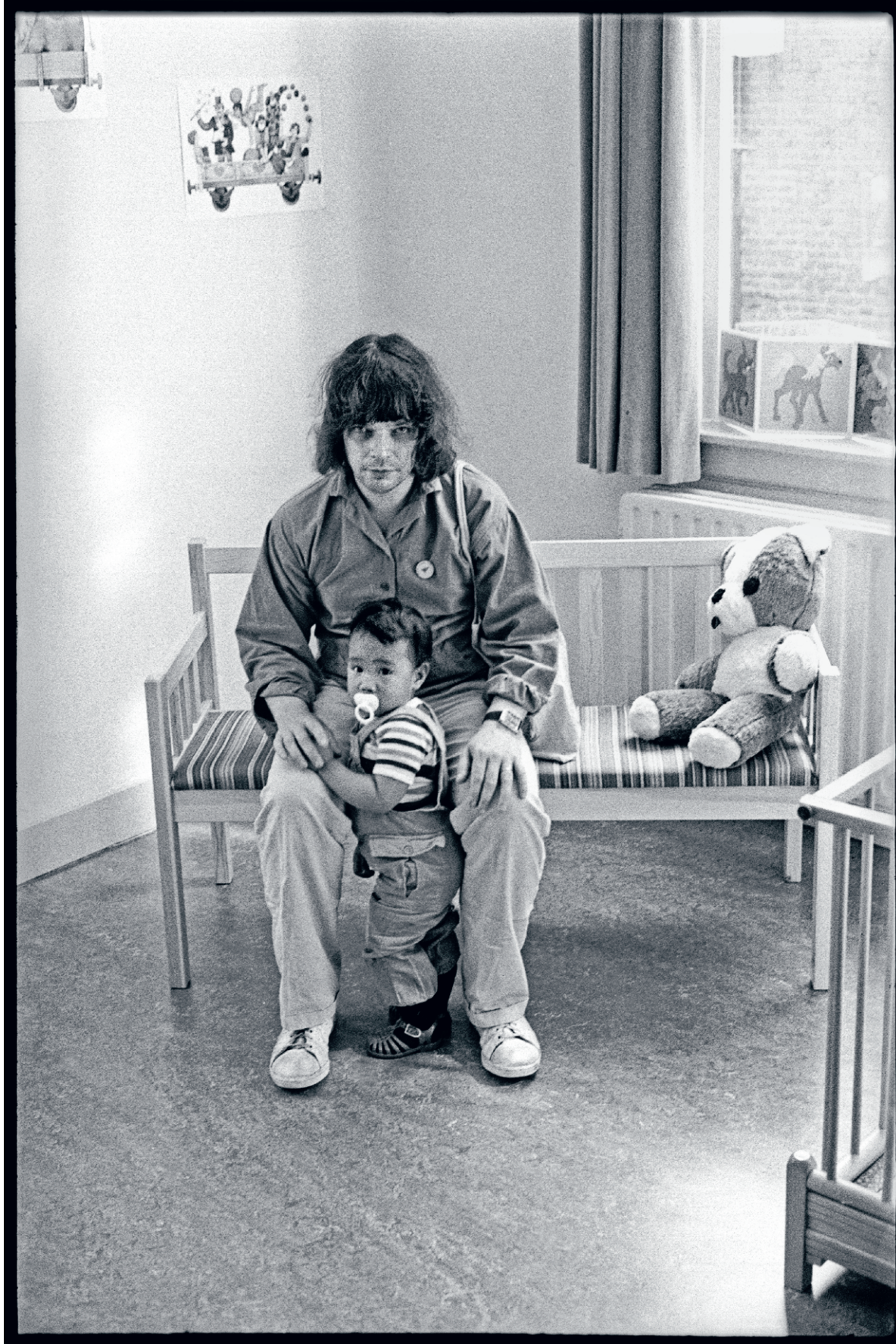
Eerst maar even de grootste leugens, dan hebben we die gehad.

Vader Rien was geen Duitse jood die naar Engeland vluchtte om als geallieerde piloot zijn geboortestad te bombarderen en uiteindelijk zelfmoord te plegen waarop Boudewijn miljoenen gulden zou erven. (Hij was wél een brave gemeenteambtenaar die zich thuis ontpopte tot een servies smijgende tiran, zijn vrouw sloeg, zijn zes zoons jonge katjes liet verdrinken en Boudewijns dierbare transistorradio kapot trapte toen hij er stiekem in bed naar luisterde. Hij stierf na een hartaanval en liet zijn zoons elk 944 gulden na.)

Boudewijn was niet de zelfbetitelde ‘drs. drs. psychofarmacohistoricus’, hij studeerde nooit aan de Leidse universiteit: geen Duits, filosofie of Nederlands en promoveerde ook niet in het zelfverzonnen vakgebied over ‘de geschiedenis van middelen die het centrale zenuwstelsel beïnvloeden’ – zeg maar: ‘drugskunde’ – waarvoor hij al evenmin onmiddellijk een leerstoel kreeg aangeboden. (Hij maakte niet eens de Mulo af en waste borden in het restaurant van de V&D.)

En het bekendste bedrog: hij had geen zoontje, Boudewijn Iskander, die aan een zeldzame ziekte leed en stierf nadat zijn aan de drank verslaafde moeder hem insuline en valium had gegeven. (Dat kind was namelijk niet van hem, én leeft nog.)

Hoe bont Büch het ook maakte, *Boud* is geen biografische afrekening geworden. Rovers weigert de *fact checker* van een fantaseer te worden, wil zich niet ‘blindstaren op Büchs mystificaties’, schuwt psy-

Boudewijn Büch als *Mare*-redacteur op reportage in de universitaire crèche, 8 september 1980. Foto Klaas Koppe

chologische verklaringen en hamert erop dat het haar gaat om de beschrijving van het fenomeen: de ‘Comédie Büchienne’.

Vanaf de tribune van dat ‘spiegelpaleis’ zou je toch vooral de figuren willen toeschreeuwen: „Rennen!” Want het grote mysterie is niet alleen *dat* Büch het voor elkaar heeft gekregen om iedereen zo te bedriegen, maar vooral *hoe*. Telkens weer trappen al die goede lobbisten in zijn leugens, die steeds krankzinniger worden. (‘Mag ik geld van je lenen? Je krijgt het terug hoor, want ik heb net anderhalve ton verdiend met het bedenken van de slogan “Giroblauw past bij jou”’)

En telkens weer was het de waarheid waarvoor de vriendschap moest wijken: zodra Büch het kaartenhuis van verzinsels in elkaar zag vallen, verbrandde hij alle schepen

Hoe meer ophef, hoe beter. Dus wilde hij op zijn dichtbundel: ‘De kinderlokker vertelt’

achter zich. Gek genoeg reageren de slachtoffers bijna allemaal even vergevingsgezind. Want, zeggen ze in koor: het was zo’n lieve jongen, zijn wervelende energie werkte zo aanstekelijk, ons leven werd zoveel leuker door hem. En: hoe hard hij ook loog, zijn emoties waren wél authentiek.

Helaas lijkt de biograaf die laatste smoes zelf ook te geloven. Door nergens te oordelen en het slagveld alleen neutraal te beschrijven laat ze

Büch te gemakkelijk weggelaten. Te vaak blijf je gissen: wat heeft hem nou werkelijk beziel? Hoe kon dit?

‘Hij had constant mensen om zich heen nodig’, schrijft Rovers, ‘publiek dat de leegte met veel applaus opvulde’. En niet te vergeten: het gat in zijn portemonnee. Zo bedacht hij zijn eigen fonds, waarin boezemvrienden Peter van Zonneveld en Jacques van Alphen prompt tien procent van hun eerste zuurverdiende universitaire loon (respectievelijk als Neerlandicus en bioloog) storten. En zo troggelde hij Marianne, de moeder van Boudewijn Iskander, vijftienduizend gulden af die ze van haar oma had geërfd (en zegde per brief hun vriendschap op toen ze vroeg of hij het wilde terugbetalen). In de commune waar hij was ingetrokken, weigerde hij als enige zijn inkomsten te delen omdat

hij ‘ernstig depressief’ zou worden als hij geen boeken kon kopen. Na zijn faillissement gingen vrienden zelfs *crowdfunden* om zijn collectie te ‘redden’ van de gedwongen verkoop. Ze haalden achtduizend gulden op.

Alles draaide altijd om hem, en het was altijd alles of niets, concludeert de biograaf. Hoe meer ophef, hoe beter. Om maximale aandacht te generen koos hij bewust voor de rol van buitenstaander, en deed hij zich achtereenvolgens voor als jood, homo en pedofiel. Hoezeer zijn liefde voor ‘prinsjes’ oprecht leek (‘ik bedoel: ik zou je/heel graag willen kussen/maar de politie/staat ertussen.’), het ging hem om de controverse. Die zou hem groots lanceren in de letteren. En dus wilde hij voor de foto van zijn poëziedebuut *Nogal droevige liedjes voor de kleine G.* in een bakfiets vol kleine jongetjes poseren, achtervolgd door halfnaakte agenten. Aanbeveling op de kaff: ‘De kinderlokker vertelt’.

Nog zo’n schreeuw om aandacht: het dwepen met de dood. Hij raakte maar niet uitgepraat over zijn eigen begrafenis en zou op de dag voor zijn 21e verjaardag zelfmoord plegen. De rouwkaart was al klaar.

‘Ik ben bang oud te worden en sterf liever jong aan een tumor’, krabbelde hij in zijn dagboek – inclusief bijsluiters hoe een toekomstige biograaf dat hoorde te interpreteren. Zulke drama’s hoorden volgens hem bij het leed van een literator.

Maar zo’n groot schrijver was hij helemaal niet, aldus Rovers. Ze is bikkelaar in het beoordelen van zijn oeuvre, geeft recensenten die zijn afgeraffelde romans neersabelen gelijk, en onthult dat die boeken toch vooral tot stand kwamen dankzij de onuitputtelijke hulp van bewonderaars en letterkundige Harry Prick, en de Arbeiderspers-redacteur Emile Brugman. Terwijl Büchs geduld allang op was, zaten zij nog aan zijn zinnen te schaven, of (her) schreven desnoods hele alinea’s.

Er zat dus niets anders op dan stukjes te schrijven, en dus werd de *Mare*-redactie ‘zijn tweede huiskamer’. ‘Zodra hij een voet over de drempel zette, werd de sfeer baldadig en trilden de ramen in de vensters door de klaterende lachsalvo’s.’

De kleine blonde dood ontstond daar, als een reeks columns over de dood die na dertien aflevering opeens ontaardde in ‘een papieren gedenkzuil voor een nauwelijks zesjarige’. Het werd zijn beste roman, maar geen meesterwerk. En omdat hij wist dat hij niet beter kon, werd het in plaats van het begin van zijn schrijverschap juist het einde.

Zo begon zijn opmars als tv-presentator, waarin hij dankzij zijn boeken- en reisprogramma’s uitgroeide tot ‘populairste leraar van het land’, en tussendoor niet te beroerd was om te *cashen* met rijstdeclames of aan te schuiven in *Hints*, *Waku Waku*, *TROS Triviant* of *De vijf uur show*.

‘Ik heb mijn leven zo verkunsteld’, bekende hij in een niet verzonden brief. ‘Het “oeuvre” van mijn leven is mislukt.’

Zulke passages blijven knagen, omdat ze de ware tragiek tonen van de schrijver die zich tegen beter weten bleef vastklampen aan dat ene zinnetje uit *Brieven aan Mick Jagger* (1988): ‘Het verleden is altijd waar, zelfs als je het verzint.’

Eva Rovers, *Boud. Het verzameld leven van Boudewijn Büch* (1948-2002). Prometheus, 608 blz. €29,90

After hours' of torture, you'll confess

North-Korean refugees talk about their escape

'When I arrived in South Korea, I thought I had to be loyal to their president from then on.' Photo Taco van der Eb

Ji Young Lee, a student, and Sung Kuk Choi, a cartoonist, both fled North Korea. "I was brainwashed from an early age and would have killed Americans for Kim Jong Il."

BY ANOUSHKA KLOOSTERMAN Ji Young Lee (29) saw her first dead body when she was still a child. She was nine; it was lying on the street, covered in flies. "Nobody was bothered", she recalls. "Back then, there were dead bodies all over the place: at the station, on the streets. People were dying of hunger." Next to her, Sung Kuk Choi (36) nods.

Lee and Choi are refugees from North Korea. They escaped six years ago to South Korea via different routes. Lee is reading Human Rights Law and Choi is a well-known cartoonist, one of the first from North Korea. He creates comics about the differences in culture between North and South Koreans.

Last week, they travelled through Europe with the South Korean non-profit organisation National Students Council of NKHR to draw attention to the plight of their birthplace. On Thursday, they addressed a lecture hall full of Leiden students and had time to talk to *Mare* afterwards.

They both lived through the "Arduous March" as children, the famine that struck the dictatorship between 1994 and 1998 and left – estimates vary quite a lot – between 250 thousand and 3.5 million Koreans dead. Economic mismanagement combined with a series of floods, periods of severe drought and the loss of aid from the Soviet Union meant food supplies ran out.

Lee remembers: "My mother was disabled and didn't have full use of her legs. I was responsible for my little brother and sister. We sometimes ate grass from the mountains or I resorted to stealing; guards would beat me if they caught me. But hunger was my enemy and my only mission was survival."

"They turn people into complete idiots", says Choi about the North

Korean government. "People depended on the distribution system and didn't know how to find ways to get their own food. They were used to being dependent on the regime's rations. It was illegal to create your own market. That's how they kept the system going."

"Things have changed a little bit. They smuggle produce from China and create black markets to survive. A kind of capitalist market has emerged, and that's why you see more things that go with it, like differences in income. There's more information from outside, too. So it is better

"We sometimes ate grass from the mountains, or I resorted to stealing to get food."

than it was, even though everyone is watched very closely."

They are from different worlds: Lee was born in the country, while Choi attended the Art Academy in the capital, Pyongyang. "It's a bit embarrassing", he says, "but I bought my way in. I didn't want to study."

He's been in prison three times, for a total of nine months. "For distributing South Korean DVDs. There were rapists and thieves, but I was the worst criminal there because I had passed on information from the world outside."

Sung Kuk Choi draws a square on the blackboard in the hall; it has a little figure on a pole in the centre.

"That's how they do things in North Korean prisons: the prisoner sits on a concrete pillar in the centre of the cell. The floor is flooded and has an electric charge. You can't sleep and when, after three days, you fall off it from exhaustion, you get an electric shock that wakes you up again. Then they put you back on the pillar. After a while, you'll confess everything."

For Choi, the decision came when he was banned from Pyongyang

and sent to the country. "The rest of the country is a century behind the capital. I thought we never paid tax, but in the country I had to pay one fee after another. And everyone was always being re-educated about the system. I complained because it was so different from Pyongyang, but people said I should forget about my life of luxury."

"I realised that there were two laws for the same nation. Life in the country was terribly harsh. There were three or four layers of control; we were watched all the time. Everyone around me played a role; there was no sense of community."

Lee joins in: "Pyongyang exploits the countryside. He discovered that because his life had changed so much. But most people are not aware that fleeing is an option. It took me a long time to realise it too."

Lee worked as a telephone operator for the Ministry of State Security until she was fired seven years ago. "I was extremely proud to work for one of the most important organisations in the country, but all of a sudden I received a letter that I had been fired: my mother had fled North Korea. She had bribed soldiers on the Chinese border and told them that she was only going to China on business and that she would return soon. Instead, she went to a relative who already lived in China. With help there, she travelled to South Korea, which made her a traitor. And so I, a member of her family, was guilty too. Suddenly, I had to be careful of everyone, you can't imagine."

"I had been brainwashed from an early age. Even after I'd been fired, I thought I should work harder to acquit myself. If war had broken out, I would have killed Americans for Kim Jong Il because I blamed them for the bad situation."

About then, in 2009, the currency in North Korea devaluated, causing hyperinflation and so food prices soared. The money received by families, 100,000 won per unit, instantly became worthless. "It was just old paper. Rice became a hundred times more expensive than it had been. I decided to leave too. I realised that

I had always seen things the wrong way. It's difficult to find a way out of there, but my mother helped me. She paid all the smugglers."

"There are lots of people who want to flee, so more and more smugglers emerge to meet the demand. They sell North Korean women to China – because there are lots of old, unmarried men who can't get a wife. Luckily, a relative helped my mother and my mother helped me."

Choi fled, but won't say how. "Because I might put future refugees in danger." He now helps North Koreans across the border, too, he says, as he draws North Korea on the board. "The country looks like a gun", he points out. "Most people flee via the north. They go through China, to Laos and then on to Thailand. In China, they might arrest you and send you back. And sometimes North Korea bribes the government in Laos. In Thailand, you ring up South Korea and they advise you to get arrested by the police. Because, instead of sending you back to North Korea they send you to South Korea. It takes more than a month in all."

"You can go via the south too, which means taking a boat from the eastern coast. It only takes eight hours, but it's more dangerous. Fleeing is so expensive. Many people have to borrow money from the smugglers, so you

start off with a debt."

Both of them are now dedicated to the rights of their fellow countrymen. Lee wants to graduate first and Choi tries to smuggle information into the country using things like huge balloons filled with USB sticks. "Sending documents about human rights doesn't work. Love stories, stories about families, that sort of thing does."

Lee adds: "South Korea is like another planet. I had some cash on me when I arrived. They advised me to put in the bank. You have to feed it into a cash machine but I was too frightened. I thought I would never see it again."

"How naive!" Choi smiles. Lee continues: "I thought I had to be loyal to the President of South Korea. But then I met some South Koreans who criticised their own government. That's inconceivable for North Koreans. I thought: won't the nation collapse?"

"Do you know what I liked?" asks Choi. "When I went to the loo for the first time and I had to wash my hands. The taps were automatic so you didn't need to turn them on. I'd never seen anything like that before. I stood there and I thought I had to give the tap an order. So I said: 'Give me water.' And it did! And nobody said anything."

Cartoon

A page from Sung Kuk Choi's new book. Sung Kuk Choi writes comics about the differences in culture between North and South Korea. In this comic, North Koreans visit a doctor in South Korea.

- Frame 1: "I'm going to take a blood sample. Please enter one by one!"
Frame 2: "Blood? Why?"
"Is what he told us about it true?"
Frame 3: On the sign: "Brutality of the North-Korean regime"
Frame 4: North-Korean officer: "In South Korea, they distract you with pretty ladies and take all your blood and remove your organs to sell them!"
Frame 5: "No! That's just what they used to tell me! I don't know either!"

Cultuur

Laatste ‘gas op die lollie’

Afscheidstour Rest in party van FeestDJRuud

FeestDJRuud: ‘Het is een superlullige naam, maar ik drijf graag de spot met mezelf. Mensen spreken me nu ook zo aan.’ Foto Tino van den Berg

FeestDJRuud hangt hij zijn confetti-kanonnen aan de wilgen. Maar voordat hij zijn carrière afsluit met twee optredens in de Heineken Music Hall doet hij nog een keer Leiden aan.

‘Waar is dat feestje, Hier is dat feestje! Na na na, gas op die lollie.’ Kijk me ga ga gaan, gas op die lollie’ (Uit: Gas op die lollie, 2011)

‘Het betekent zoiets als “knallen” en dat gaat zeker op voor mijn optreden’, zegt FeestDJRuud (Geurts, 30) die dit weekend in Gebr. De Nobel afscheid neemt van het Leidse publiek. ‘Gas op die lollie’ was bedoeld als 2011 zomerhit, maar dat haalden we niet. Maar tijdens carnaval werd het een enorme hit in het zuiden, daarna volgde de rest. Het ging hélemaal los.

‘Het optreden komt bij het publiek over als prettige chaos. We nemen het podium echt over, bouwen een

feest en laten niets over voor de dj die volgt. Ik kom niet aanzetten met slechts een koptelefoon. Ik neem opblaaskrokodillen en dubbelloops confettigeweren mee.

‘Ik ben al best lang bezig. Als tienjarige draaide ik in Belfeld, bij Venlo, al plaatjes op het eindfeest van groep 8. Toen ik veertien was, ging ik mee met de drive-in show van mijn broer. Inmiddels ben ik alweer vijf jaar fulltime FeestDJRuud. De naam is ontstaan toen ik een paar weken op Kreta draaide. Vrienden zeiden: “Je lijkt wel zo’n typisch Hollandse kroeg-dj. We noemen je FeestDJRuud.” Een superlullige naam natuurlijk, maar ik drijf graag de spot met mijzelf. Mensen spreken me nu ook zo aan.

‘Het lijkt alsof ik Hollandse meezingers ga draaien, maar ik hou van R&B, hip-hop, dubstep en trap, en gooi er in mijn sets graag een paar nineties clubhits doorheen. Maar tachtig procent zijn mijn eigen bootlegs, mashups en remixes.

‘En ik ga door tot het einde, tot de zon gaat schijnen. Kruipend uit de club naar jouw huis of de mijne’ (Uit: Door tot het Einde, 2013)

‘Het is een soort happy hardcore 2.0 nummer’, aldus Geurts. ‘Er zit een citaat in van “Girls” van de Beastie Boys.’ In de clip zijn Nederlandse soldaten in gevecht met Russen. Alleen zijn de machinegeweren geladen met slingers en confetti. Gewond geraakte militairen liggen aan het infuus, in de bloedzakken zit Flügel.

‘Het zijn krankzinnige jaren geweest. Alle studentensociëteiten heb ik wel aangedaan. Ik geloof dat het bij Minerva was, dat ik tijdens het draaien, zelf mijn biertjes kon tappen. Ik heb voor twintigduizend man gedraaid, al mijn singles zijn goud of platina geworden. Het plafond is wel bereikt. Toen besloot ik er nog een jaar keihard voor te gaan. En nu heb ik op eigen houtje twee keer de Heineken Music Hall

uitverkocht.’

Daarna hangt hij zijn confettikanonnen aan de wilgen. ‘Maar ik blijf bezig met muziek. Ik ben vooral een enorme liefhebber en ga graag naar het North Sea Jazzfestival. Maar ik ben ook twee keer naar Coachella in Californië geweest. Dat is een geweldig festival. Maar bier drinken is er lastig. Op de camping was er een alcoholverbod, en op het terrein kom je alleen drinken in van die beergardens. Dus dan was het daar even snel twee halve liters tanken en dan maar verder redbulletjes drinken. Maar het is ook wel lekker om zonder kater je tent uit te krui- pen. Maar wat mij betreft volgen de Nederlandse festivals dit voorbeeld niet. Bij een feestje hoort een alcoholische versnapering.’

DOOR VINCENT BONGERS

FeestDJRuud, afscheidstour Rest in party Gebr. De Nobel 26 nov, 23u, € 20

Leonard had er om gelachen

Discohen transformeert dansvloerkrakers tot romantische liedjes

Hij is er zelf nooit aan toegekomen, maar wie hoopte op een plaat van Leonard Cohen waarop hij discoknallers covert, kan nu terecht bij Discohen.

DOOR VINCENT BONGERS ‘Het begon met het woord. Ik ben producer en was een plaat aan het opnemen met Teije Venema, de zanger van de band. Ik maak veel woordgrappen, en zei op een gegeven moment “discohen”. Voordat we ook maar een noot gespeeld hadden, was de naam er dus al.’

Pim van de Werken is een van de oprichters van de zevenkoppige band Discohen, die zoals de naam al doet vermoeden dansvloerkrakers in een Leonard Cohen-jasje steekt, van geile disco naar donkere romantiek dus. Geen dikke groove, maar juist herfstige luisterpop. In mei verscheen hun plaat *Popular Positions*, een verwijzing naar Cohens *Popular Positions*. Volgende week spelen ze in Leiden.

‘Teije heeft een hele mooie lage stem, die prima kan doorgaan voor Cohen’, aldus Van de Werken. ‘Misschien toch maar eens een keer proberen of we daar iets mee kunnen, dacht ik. “Leuke grap hoor, maar dat gaan we dus echt niet doen”, vond hij. Laten we één liedje proberen, stelde ik voor. Dat werd “Ring My Bell” van Anita Ward. Halverwege het nummer waren we overtuigd: “Dit gaan we wel doen!”

Maar niet elk nummer is geschikt om te *cohen-dificieren*. ‘Discoknallers van Chic bijvoorbeeld,

zijn fantastisch, maar erg groove georiënteerd. Als je die op het strand speelt op een akoestische gitaar dan blijft er niet veel van over. Seksliedjes zijn vaak anders. Die vertellen een verhaal, hebben een couplet en refrein. “Ring My Bell” is een goed voorbeeld: dat blijft wel overeind op het strand. Dat gaat natuurlijk niet over de deurbel van de dame. Ik vind het trouwens sowieso een leuke tekst, heel huiselijk. Zoiets van: “ik ben nu nog even de vaat aan het doen, maar zomenteen steek ik kaarsjes aan en is het tijd voor romantiek.” Dat contrast is heel mooi. Dan vind ik songs als “Give Your Dick To Me” van Barbara Markay wat te direct.’

De bewerkingen van Discohen duiken op de gekste plaatsen op. ‘Het blijkt dat RTL8 van de zomer bij de aankondiging van hun Hollywood Hunks-maand een stukje van onze muziek heeft gebruikt. Ik kreeg er allemaal berichtjes over. Jullie kijken daar dus naar: vet gênant’, stuurde ik terug.

‘Ik denk dat Leonard wel de humor van Discohen had ingezien. Zijn liedjes zijn superserius maar ook heel grappig. Een nummer als “Hallelujah” gaat over religie, over seks, over alles eigenlijk. En muzikaal zit het heel goed in elkaar. Hij is vijftig jaar interessante platen blijven maken. Dat kun je niet van veel van zijn tijdgenoten zeggen. Wat we doen is een serieus eerbetoon aan Cohen, maar ook aan de nummers die we spelen.’

Vorig week overleed Cohen op 82-jarige leeftijd. ‘Het was al een tijdje duidelijk dat het niet

goed met hem ging. Op recente foto’s zag je een tere oude man. Toch was zijn dood een schok. Hij is een muzikale megaheld van mij. Sindsdien hebben we nog niet gespeeld. Maar we kunnen er niet omheen, we gaan er wel wat over zeggen. Maar inhoudelijk verandert er niets aan de set, verwacht ik.’

Discohen

Gebr. De Nobel Do 1 dec. € 10

‘Seksliedjes vertellen vaak een verhaal.’

Agenda

FILM

KIJKHUIS

I, Daniel Blake al.

(Winnaar Gouden Palm)

dagelijks 16.00 + 18.45, do. vr. za. zo. ma. wo. 21.00

Kijkhuis on Demand Presents: Solaris di. 21.00

Hoogtepunten uit de Spaanse c

inema: Deel 2 - De transición ma. 19.00

Zie verder: bioscopenleiden.nl

MUZIEK

GEBR. DE NOBEL

Big One (Pink Floyd Tribute)

Vr 25 november, 19.00, €27,10

Sowieso X Donnie

Vr 25 november, 23.00, €12,50

Zer00's Heroes

Vr 25 november, 0.00, €10,-

Electric Eel Shock

Za 26 november, 20.00, €12,50

Rest in party – FeestDJRuud

Afscheidstour

Za 26 november, 23.00, €20,-

Discohen

Do 1 december, 19.30, €10,-

VRIJPLAATS

Ken Parsons (live folk music,

poetry & comedy)

Za 26 november, 21.00

TUINZAAL DE BURCHT

Nacht van de jazz

Za 26 november, 21.00, €15,-

ESTAMINET SCHOMMELEN

Katvanger

Do 1 december, 21.00

MAREKERK

Orgelconcert Henk Verhoef

Za 26 november, 16.00, gratis

LOKHORSTKERK

Concert Practicum Musicae

Do 24 november, 17.00, gratis

KONINKLIJK CONSERVATORIUM

DEN HAAG

Sinterklaasconcert Practidum

Musicae

Vr 25 november, 19.00, gratis

THEATER

V&D

Veenfabriek: Sjon & Phi

24 en 25 november, 17.30, €10,-

THEATER INS BLAU

Show Machine / Joachim Robbrecht:

The Great Warmachine

Do 24 november, 20.30, €16,00

René van Meurs: Even goede

vrienden

Vr 25 november, 20.30, €16,00

DIVERSEN

AFRIKASTUDIECENTRUM

Seminar Why hundreds of Dutch

emigrants chose Rhodesia-Zimbabwe

as their new home

Do 24 november, 15.30

VRIJPLAATS

Famous for 15 minutes –

poëzie open mic

Vr 25 november, 21.00

VAN STOCKUM

Voordracht Boris Pasternak door

Leo van Zanen

Zo 27 november, 14.00

KOOYKER

Alweer een bestseller? Paul Sebes

& Willem Bisseling

Vr 25 november, 19.30, €5,-

Onno Blom in gesprek met

A.F.Th. van der Heijden

Di 29 november, 19.30, €7,50 (

studenten €3,-)

HOGESCHOOL LEIDEN

Informatieavond: Met autisme, adhd

of dyslexie naar de hogeschool of

universiteit

Di 29 november, 19.30

GALERIE ARS

Tentoonstelling: Hedendaagse

grafiek- en tekenkunst

Universiteit Leiden

t/m 27 november, wo t/m zondag

13.00-17.00

DJOSER

Jaarlijkse UNICEF-verkoopactie

t/m 24 december

RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN

Veenhoflezing: Pioneering photograp-

hy: John Alfred Spranger

Vr 25 november, 20.00, gratis

Boekpresentatie Ruud Halbertsma -

Goden voor één nacht

Zo 27 november, 16.00, museumentree

Het Clubje

Foto Marc de Haan

Column

Contra-intuïtief

Elke dag doe ik het weer, een contra-intuïtieve actie. Zo probeer ik mijn vaste patroon beetje bij beetje te doorbreken door iets te doen, te eten of wat dan ook, wat ik normaal gesproken niet zou doen.

Het doet me denken aan *The Dice Man*. Een boek over Luke Rhinehart, de man die zijn leven laat afhangen van een dobbelsteen. Telkens wijst hij acties of personages toe aan de nummers 1 tot en met 6, gooit de dobbelsteen en doet wat de willekeurigheid hem opdraagt.

Keer op keer leidt dit tot rare situaties. Hij heeft weliswaar de opties zelf in handen, in letterlijke zin wanneer hij de dobbelsteen oppakt en figuurlijk aangezien hij de opties zelf invult, maar toch is het een poging af te stappen van zoiets als een oorspronkelijke identiteit.

Het is dan ook ironisch dat hij schrijft onder het pseudoniem 'Luke Rhinehart', gelijknamig aan de hoofdpersoon. Alsof het een autobiografie is, maar dan wel van een andere versie van hemzelf.

Nu ga ikzelf niet zo ver dat ik mijn acties af laat hangen van het aantal ogen op een dobbelsteen – behalve dan tijdens een potje mexen – maar ik snap hem wel in zijn verlangen om af te stappen van een vaste identiteit. Of beter gezegd, het doorbreken van de alledaagse sleur.

Ik hoorde over de dagelijkse contra-intuïtieve actie tijdens het kijken van een 3Doc over singer-songwriter Lucky Fonz III. Hij vertelde dat zijn psycholoog hem, in de tijd dat hij nog depressief was, de opdracht gaf om elke dag één iets anders te doen dan normaal.

Zo zou het gevoel van vrijheid en zelfbeschikking weer terugkomen. Maar ook na zijn depressie ging hij hiermee door, gewoon omdat het voor vernieuwende situaties zorgde. Soms leuke, rare, maar altijd andere.

Ik ging het ook doen, waardoor ik veel kleine ontdekkingen deed over mezelf, maar een echte verandering zou ik het niet noemen. Het moet radicaler om mezelf als zodanig om te toveren in iemand anders.

Ik besloot voor een dag linkshandig te worden. Deuren openen, drinken en dat soort dingen gingen prima, maar sushi eten met stokjes was nog onmogelijker dan gewoonlijk. Links zijn is niet echt bepaald voor mij weggelegd.

Toch noemen mijn vrienden me vaak linkse hippie. Daarom besloot ik me de volgende dag te gedragen als rechtse yup. Maar het valt wel mee hoe interessant de *Quote* is, net als het economiekatern van *NRC*. En geloof het of niet, ook Geert Wilders gaat vervelen.

Mijn vrienden hadden gelijk. Want als ik dan écht moet kiezen, ben ik toch liever links.

MATTIJN DE GROOT

‘We willen decibellen’

De vrijwilligers van de Vrijplaats

Tessa Schmidt (30, psychologie): ‘De Vrijplaats is een soort sociaal-cultureel centrum, heel maatschappelijk betrokken.’

Joris Hanse (27, sterrenkunde): ‘Maar ook maatschappijkritisch.’

Schmidt: ‘Ik startte tien jaar geleden als vrijwilliger, nog in de oude Vrijplaats aan de Koppenhinksteeg. Ik stond er achter de bar van de Linkse Kerk, een ontmoetingsruimte. Het was gekraakt en in 2010 is het ontruimd. In 2012 kregen we hier de sleutel, aan de Middelstegegracht.’

Hanse: ‘Ik ben lid van Doorbraak. Dat is een radicaal-linkse, buitenparlementaire organisatie. We houden ons bijvoorbeeld bezig met Zwarte Piet, mensen in de bijstand en vluchtelingen. Zoiets past goed in de Vrijplaats. Hier is dan ook ons kantoor. Inmiddels ben ik actiever voor de Vrijplaats dan voor Doorbraak.’

Schmidt: ‘Ik ben bestuurslid van de Vrijplaats en dat is momenteel even het

enige. Ik ben namelijk ook aan het afstuderen. Mijn functie heet: voorzitter. Maar meestal zeg ik: algemeen bestuurslid. Alleen de penningmeester is wel echt penningmeester, maar verder denkt iedereen over alles mee. De besluitvorming ligt sowieso bij de vrijwilligers. Het bestuur is er alleen om te monitoren. En omdat we een stichting zijn, waardoor we nu eenmaal een bestuur moeten hebben.’

Hanse: ‘Alles draait hier op vrijwilligers. We hebben er wel een stuk of honderd.’

Schmidt: ‘Daardoor kunnen we dingen organiseren die niet commercieel interessant zijn, maar wel een te gekke avond opleveren. Het allertofste dat we hier ooit georganiseerd hebben, vond ik het Fair Food Feast. Het was heel druk, maar ik dacht voortdurend: dit is waarvoor deze plek er is. We hadden lezingen, maar ook muziek en er werd gekookt. In de Vrijplaats komt alles samen: niet alléén muziek en ook

niet alléén debatten.’

Hanse: ‘Dat is het grote verschil met andere clubs in Leiden.’

Schmidt: ‘Binnenkort starten we met de bouw van een nieuw zaaltje, voor 120 man. Dat laten we zoveel mogelijk crowdfunden met de actie *Hart voor de Zaal*. Als de rekening laag blijft, kunnen we ons in de programmering het risico blijven permitteren van een halflege zaal.’

Hanse: ‘Een nieuwe zaal, maar wel in een oude fabriekshal. Conservenfabriek Tieleman & Dros zat hier. Na hun faillissement in 1955 heeft het voornamelijk leeggestaan.’

Schmidt: ‘Voor wij erin kwamen, heeft het dak twintig jaar gelekt.’

Hanse: ‘De bedoeling van de zaal is dat we er alles kunnen programmeren, niet alleen akoestische muziek, debatavonden en films. Het moet vooral heel hard kunnen.’

Schmidt: ‘We willen decibellen.’

Hanse: ‘We hebben 56.000 euro nodig, vooral voor het materiaal. Ook het bouwen gebeurt door vrijwilligers. We willen de helft laten crowdfunden, maar we hebben al dik 30.000 euro.’

Schmidt: ‘Inclusief de apparatuur hebben we 94.000 euro nodig. Doneren kan nog tot 6 december.’

Hanse: ‘Zaterdag is er een veiling, van platen en concertkaartjes, van podia die dit initiatief steunen.’

Schmidt: ‘Vrijwilligers zoeken we trouwens ook nog.’

Hanse: ‘Vooral klussers.’

Veiling: zaterdag 26 november, 20.30 Na afloop: optreden Ken Parsons (live folk music, poetry & comedy), 21.00, €3 Donaties Hart voor de zaal via voordekunst.nl.

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Bandirah

